PONT BLAU

Original de J. Giménez.

SUMARI

EDITORIAL. ELS DESTERRATS DE PEDRA, *J. Soler Vidal*. EL DESERT, *Pere Calders*. UN AMIC A TAULA, *Victor Alba*. L'INCENDI DEL MAR, *Agustí Bartra*. UN POETA HUMANISTA, *Joan Fuster*. ACTUALITAT DE MOSSEN CINTO, *Manuel Duran*. INFORMACIÓ. RESUM DE PREMSA. NOTES DELS PAÏSOS DE LLENGUA CATALANA. LLETRES, *Ramon Xirau*. TEATRE. ARTS PLÀSTIQUES. MÚSICA. DIVERSES.

EMISSIONS CATALANES

XEAI — 1520 kilocicles.
de 8:30 a 8:45 p.m.

DIMARTS I DISSABTES:

MUSICA CATALANA

DIJOUS: CONFERENCIES
DE DIVULTACIO CULTURAL.
ORGANITZACIO:

ORFEO CATALA DE MEXIC

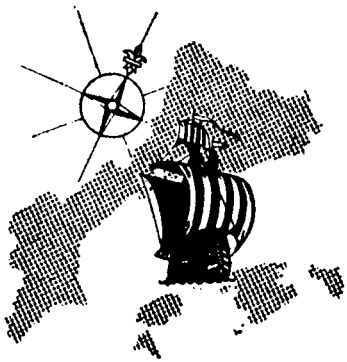

ES probable que alguns dels nostres possibles lectors, que no s'han esforçat gaire per al sostenimenent d'estimables publicacions de l'exili, creguin que PONT BLAU no obeeix a una necessitat. Si altres publicacions de llengua catalana se sostenen amb dificultat i la majoria han desaparescut per manca de suport, per què fer un nou assaig? El grup d'amics que es decideix al nou assaig té en compte, en emprendre l'edició de PONT BLAU, el requeriment, fet amb insistència des del països del Llengua Catalana, de crear un òrgan literari comú, de publicació regular, en el qual els nostres escriptors puguin exposar el seu pensament amb la llibetat que ens donen les hospitalàries terres d'América.

PONT BLAU pretén ser un enllaç entre els catalans, valencians i balears nacionals que són a la terra i els emigrats; i entre els que, essent liberals, estan dividits per diverses tendències polítiques. Aspira a contribuir a l'arrelament d'una consciència nacional catalana, per damunt de les divisions administratives imposades per l'estat espanyol, i per damunt de les divisions polítiques entre els ciutadans dels nostres Països. La seva contribució serà literària, l'única que, per ara, està a l'abast dels seus editors. Si arribés un moment en què les circumstàncies fessin possible l'ús d'altres mitjans per a la consecució dels seus propòsits, el grup de PONT BLAU els empraria, al costat dels qui comparteixen els seus ideals i estiguin disposats a esforçar-se per convertir-los en realitat.

Les pàgines de PONT BLAU són destinades a la literatura i a la informació. Defugirem tractar-hi qüestions polítiques que puguin aprofundir les divisions entre la gent liberal del nostres Països; però insistirem a proclamar la necessitat que els partits polítics, indiferents a la unitat nacional, considerin aquesta com un dels punts bàsics dels seus programes.

Sabem que correm el risc de les mateixes dificultats sofertes per les altres publicacions catalanes; però vous amigues ens estimulen a provar de vèncer-les. PONT BLAU no ve a fer la competència a cap altra publicació; si algunes revistes de propòsits similars als seus, que avui duen una vida precària, aconsegueixen sobreviure a pesar de tots els obstacles, els editors de PONT BLAU en tindran una autèntica alegria; i si, allà on sigui, apareixen noves publicacions catalanes, ho celebraran com una manifestació de la vitalitat de la nostra llengua, avui perseguida a la Pàtria. Adrecem, doncs, una salutació cordial a tota la premsa catalana.

HISTORIA i LLEGENDA

Els Desterrats de Pedra

La primera notícia sobre les pètries figures que sofreixen condemna al fort de San Carlos de Perote, d'aquesta antiga colònia espanyola, ens la proporcionà, fa anys, l'amic Lluís Bota. Es tracta d'una història singular que va corprendre els veïns d'aquell poblat —unes cent-cinquanta famílies, aleshores, entre espanyols, mestissos i indis— a les darreries del segle divuitè, quan les dues estàtues foren descarregades i col.locades a la porta de la fortalesa i el mal fat que els conferia aquell destí començà a divulgar-se. La història ha passat de pares a fills, fins als nostres dies, i si, en el transcurs dels anys, ha perdut bona part de l' objectivitat primitiva, la veu popular li ha fet guanyar en emoció.

Els protagonistes haurien estat dos soldats catalans, Ferrer i Castells. L'anècdota va intrigar-nos durant molt de temps. ¿Quin seria el drama veritable d'aquells dos compatriotes nostres condemnats en efígie i a perpetuïtat a les llunyanes colònies d'Amèrica?

Treballs d'investigació relacionats amb la figura del comandant Pere Fages i amb la Companyia franca de voluntaris de Catalunya, que ocupen un lloc tan important en la descoberta i colonització de la Nova Califòrnia, ens posaren davant d'esdeveniments que novament tenien per marc la fortalesa de San Carlos de Perote, on, recent arribats a la Nova Espanya, aquells soldats foren allotjats.

Vàrem pensar que tal vegada els dos fets podrien tenir relació entre si. I decidírem escatir-ho. Al cap i a la fi la vila de Perote, on es conserva tan viva la tradició oral que parla dels dos condemnats de pedra del vei castell de la població, no és pas massa lluny de Mèxic. Es a Barcelona que alguns centenars de quilòmetres ens haurien semblat una distància de consideració!

Efectuàrem el viatge.

Vàrem veure les figures dels soldats Ferrer i Castells. Tenen uns sis pams d'alçada i es troben col.locades al cim dels dos pilars que donen entrada al pont llevadís de l'extraordinària fortalesa. Tallades toscament, les figures representen soldats amb l'uniforme de la infanteria espanyola de la guerra del francès; uniforme del qual ens podem fer una idea puix que, amb poques variants, ha arribat fins als nostres dies com a abillament de gala de la mateixa tropa. D'haver estat policromades, veuríem les dues figures cobertes amb la llarga redingota blava, oberta del davant, la guerrera de drap vermell a sota i les calces blanques, ben aiustades a les cuixes, i les llargues polaines de pell, fins a genoll; porten el corretjam creuat, sobre el pit, possiblement de pell blanca, el qual sostè a la part posterior i al costat dret una ben proveïda cartutxera, si hem de jutjar per la inclinació que els dóna el pes. Es cobreixen amb un alt capell, en forma de petxina allargassada, i es troben en posició de ferms, amb el fusell recolzat al costat dret.

A l'interior del fort, avui convertit en reclusori de l'estat de Veracruz, el mestre del correccional ens confirma les primeres dades conegudes, però se li fa difícil de poder-les ampliar. De totes maneres la visita no resultarà infructuosa.

Lligats caps podem determinar que entre els soldats Ferrer i Castells i la Companyia franca de voluntaris de Catalunya que l'any 1767 tenia el fort de Perote per caserna, no hi ha cap nexe, a excepció de llur nacionalitat comuna. Però, en canvi, les recerques fetes ens posen en condicions de poder contar amb més detalls la curiosa història de les dues figures dels soldats que, per ordre de Carles IV, foren desterrades a la Nova

Espanya. Abans, però, volem fer constar el nostre regraciament a l'advocat i funcionari del presidi, senyor W. Bazarte i Cerdán, qui ens posà en el bon camí.

La història comença al castell de Figueres, cap a les darreries del segle XVIII. Es època de guerres i les contrades catalanes esteses a una i altra vessant de les Alberes s'han convertit en escenari de les accions més importants. El general Ricardos comana l'exèrcit del Principat. Les seves primeres operacions havien estat portades a terme amb bona fortuna: rendides les places d'Argelés i d'Elna, s'havia ensenvorit de l'alt Vallespir i amenaçava la ciutat de Perpinyà; la seva línia arribà a progressar fins a la ratlla del riu Tet. El contratac no es féu esperar, de totes maneres. Les forces de la revolució que havia proclamat els drets de l'home, capitanejades pel ciutadà Dagobert, després de no menys hàbils maniobres amb les quals pretenia tallar la retirada dels exèrcits adversaris, s'havien apoderat de Puigcerdà i es dirigien sobre La Seu. Ricardos, en retirada, demanava més efectius. El Principat havia respost: posava en peu de guerra 40,000 homes i els gremis, la noblesa i l'esglesia els sostenien.

El castell de Figueres era la clau de volta d'aquella campanya: fort, polvorí, centre de concentració i preparació militar de les noves lleves. La penetració de les tropes de la Revolució l'amenaçava. I encara hom parlava de conspiracions de ciutadans de les comarques empordaneses que simpatitzaven amb l'ideari dels invasors. Les guàrdies feia dies que havien estat reforçades.

Una nit d'abril, l'atzar féu que a Ferrer i a Castells els toqués de punt a la mateixa hora. I se la tenien jurada. Ambdós pretenien amb amor extrema una mateixa donzella d'Olot, a la qual els veïns de Perote donen el nom d'Olalla. Ella, pel que es veu, es deixava festejar pels dos minyons a la vegada i semblava que gaudia en inflamar aquella doble passió sense inclinar-se d'una manera decidida per cap dels dos pretendents, ambdós ben plantats i fadrins de bons oficis. Això feia temps que durava. La gelosia els tenia enfollits. Hom suposa que aquella nit varen retreure's preteses injúries que tindrien el propòsit de fer minvar de manera deslleial la consideració que cadascun d'ells pensava merèixer de la galant minyona. I d'una paraula a l'altra, els dos reclutes, desassossegats per l'amor, s'encegaren de tal manera que en un rampell d'ira, tots dos fora de sí, s'envestiren amb les mateixes armes amb les quals vetllaven el castell.

Després, la veu d'alerta es perdia sense trobar resò en la quietud de la nit.

Quan la ronda inicià el recorregut ja despuntava l'alba. Les veus dels primers sentinelles eren escarnides, ara, pels galls de les masies properes...

Arribada a la garita on la cadena de veus s'interrompia, allò que la mitja llum matinera va deixar entreveure deixà esbalaïts els quatre soldats i el caporal que els manava: dos cossos cosits de ferides, jeien enmig d'un toll de sang i sense un alè de vida.

Com és natural, va haver de prendre-hi cartes la justícia militar. L'oficial encarregat d'interpretar el codi castrense determinà que els dos reclutes havien abandonat la guàrdia. I és clar, en estat de guerra, aquell acte greu d'indisciplina tenia una sanció rigorosa: la pena capital.

Els soldats Ferrer i Castells, però, ja eren ben morts i enterrats.

De totes maneres, els juristes es capficaven cercant una fórmula que no deixés la deserció impune.

Ben mirat n'hi hauria hagut prou amb encarregar una làpida que, en ben esculpides lletres romanes, llegués a la posteritat el record d'aquella acció dissortada. Hom hi podria afegir, en tot cas, una frase escollida d'algun autor clàssic —com és de consuetud— per a mantenir, al costat del record pietós, la intenció moralitzadora. Aquesta, per exemple, del nostre Bernat Metge, que sembla feta a posta per a perpetuar en marbre un consell de contingència:

Aquells qui follament i sense discreció donen les veles als vents, no se deuen meravellar si la proa de sos desigs bat los esculls.

Però és notori que aquells que abracen la carrera de les armes s'inclinen per solucions més a la valenta. I hom insistia en la conveniència de dictar sentència condemnatòria. Així, donat un cas tan insòlit, després d'uns anys de passar d'una oficialia a l'altra amb el ferm propòsit d'establir una pertinent jurisprudència, fou conegut, a la fi, el dictamen que mereixia la reial sanció: els soldats Ferrer i Castells haurien de ser castigats d'acord amb la gravetat de l'acte comès, per a llur vilipendi i escarment de presents i venidors. Refets en tosca pedra, Ferrer i Castells serien condemnats a confinament a perpetuïtat i a guàrdia permanent en un dels forts militars de les colònies d'ultramar, "para que desempeñaran de manera perpetua el servicio de centinela que tan mal habian ejecutado la noche de su muerte".[1]

I així fou com un bon dia el Virrei de la Nova Espanya, l'excel·lentíssim senyor don Miguel José Azanza, va rebre de mans del comandant de la flota metropolitana, arribada a Veracruz, l'ordre reial, qui li transmetia el Consell d'Indies, de fer-se càrrec d'aquells dos reus estrafolaris i que disposés allò pertinent perquè la sentència que havia estat dictada fos acomplerta sense negligència.

* * *

Precisament no massa lluny d'aquell port, en una vall situada al peu de la serra basàltica del Nauhcampatepelt o "El Cofre", els turons de Pizarro i els del Malpaís, s'havia acabat la fàbrica d'una imponent ciutadella. L'autorització per a bastir un fort militar en aquell paratge l'havia sol·licitada al ministre d'Indies don Julián de Arriaga, el virrei Joaquim de Montserrat, marquès de Cruïlles [2]. Formava part del pla de fortificacions que havia ideat aquell "hàbil militar adonant-se del perill que corria tot el territori del virregnat i especialment el port de Veracruz",[3] després de l'ocupació de l'Havana i dels territoris de Belice pels anglesos. El virrei valencià pensava, no obstant, en un baluard més modest: una mena de magatzem de vitualles —puix contràriament al de la costa, allí el clima era fred i sec— i de dipòsit de municions de guerra. Fou Carles III qui determinà que l'obra, al contrari, tingués la gran prestància militar que encara conserva i que el fan un dels més reeixits models dels deixebles de Vauban a la península. L'obra fou encarregada al brigadier d'enginyers en Manuel de Santiesteban, qui es dirigí a la Nova Espanya expressament. Forma un quadrat regular, amb els vèrtixs dels angles sobressortints i orientats segons els punts cardinals per a poder batre tots els punts del fossat i, encara, cadascuna de les cares del traçat comprèn dos mitjos baluards complementaris; el seu perímetre total passa dels mil metres.

Cal dir que, no obstant les seves proporcions extraordinàries, estratègicament parlant mai no ha tingut cap importància. Per a retenir els dos penats, però, resulta una imponent fortalesa.

Han transcorregut gairebé dos segles i allà romanen, encara, les estàtues de Ferrer i Castells complint llur guàrdia. Per suposició dels senzills camperols de la comarca s'ha estès la llegenda que el vent impetuós i gelat que gairebé constantment bufa de la serra espargeix llastimoses queixes, veus adolorides i planyívoles que semblen ser exhalades pels llavis de pedra dels dos soldats catalans; que les repetides estàtues —juraven els soldats de debó que feien la guàrdia nocturna en la *Poterna*— dialogaven roncament i s'injuriaven i blasfemaven i que, fins i tot, entre renec i renec, resonava amb suau accent un dolcíssim nom, el de la minyona Olalla —probablement Eulàlia—, com amorós reclam dels *gegants de pedra*.[4]

Un moment hi hagué, en el pas dels anys, que semblava propici perquè finís llur eternal sofrença. Fou durant una altra invasió francesa; aquesta vegada en el país de llur confinament. L'any 1863, davant l'avanç dels soldats de Napoleó III, el general mexicà De la Llave tenia ordres de fer volar el fort. Aviat la nova va córrer pel veí poblet de Perote. Però, aleshores, un bon basc, don José de Iraizos, administrador de l'agència de diligències, intercedí.

—Al fort, senyor general —sembla que digué—, hi ha les estàtues de dos *paisanos* meus. Aquests dos desventurats foren condemnats a bandeig permanent. Abans que siguin destruïdes, us demano que em siguin lliurades; jo les conservaré amb tot el respecte necessari, i les tornaré quan caldrà.

El general mexicà hi accedí. I així, passada la maltempsada, les estàtues foren restituïdes al castell[5]. La seva condemna perdura.

Moguts per la pietat d'un destí tan tràgic sentim la temptació de formular una proposta: llur trasllat al museu nacional d'història, ¿no representaria una mena d'indult per als dos veterans de la guerra del francès que romanen en el fort de San Carlos de Perote?

J. SOLER VIDAL

1) General M. A. Sánchez Lamego: *El Castillo de San Carlos de Perote.*

2) "Sírvase V. E. hacer presente el rei que sus continuas observaciones y repetidos viajes a Veracruz, Jalapa y Orizaba, me han hecho reconocer la necesidad de que en el sano, frío y seco temperamento del pueblo de Perote se fabriquen algunos almacenes capaces, donde puedan conservarse los repuestos correspondientes de armas, municiones y pólvora para el pronto socorro de Veracruz en el tiempo de la guerra, y en todo, a las villas de Barlovento y en el concepto de que ninguno de los otros climas, por su intemperie y desabrigamiento no pueden permitir la subsistencia de estos efectos". (Lletra de Cruïlles al ministre d'Indies, Julián de Arriaga, 26 de novembre del 1763).

3) Id. id.

4) Carlos García Hernández: *Historia de dos efigies. Orientación.* Semanario independiente de combate. Perote, 28 d'agost del 1946.

5) "Aquesta informació me la proporcionà el meu difunt pare, coronel Adolfo García, cap que fou del fort de Perote". (Nota del senyor Carlos García Hernández). "El gener de 1890 tornaren al seu lloc". (M. A. Sánchez Lamego, opuscle citat).

EL DESERT

A la fi d'un mes de juny amable, aparegué l'Espol amb la mà dreta embenada, marcant el puny clos sota la gasa. La seva presència, plena d'aspectes no coneguts abans, feia néixer pressentiments, però ningú no podia imaginar l'abast del cop que l'ajupia.

L'expressió del seu rostre, que no havia suscitat mai cap interès, prenia ara l'aire de victòria plena de tristesa tan propi de les guerres modernes.

El dia en el qual la seva vida sofrí el canvi, no havia estat anunciat en cap aspecte. Va llevar-se amb el malhumor de sempre i passejava pel pis, del bany al menjador i del menjador a la cuina, per

veure si el caminar l'ajudava a despertar-se. Tenia un dolor al costat dret, i un ofec lleuger, dues molèsties que sentia juntes per primera vegada i que creixien tan de pressa que l'alarma el desvetllà del tot. Arrossegant els peus i recolzant-se en els mobles que trobava, retornà a la cambra i s'assegué a la vora del llit, per a començar una agonia.

La por va cobrir-li tot el cos. Lentament, la salut se li enfilava per l'arbre dels nervis amb l'intent de fugir-li per la boca, quan es produí a temps la rebellió de l'Espol: en el moment del traspàs, aferrà alguna cosa amb la mà i va tancar el puny amb força, empresonant la vida. El dolor del costat cessà i la respiració esdevingué normal; amb un gest d'alleujament, l'Espol va passar-se la mà esquerra pel front, perquè la dreta ja la tenia amatent a una nova missió.

La prudència aconsellava no especular amb possibilitats massa diverses. Estava segur, des del primer instant, que una sola cosa valia la pena: no obrir el puny per res. En el palmell s'agitava lleument, com un peix petit o una bola de mercuri, la vida de l'Espol.

Per tal d'evitar que un oblit momentani pogués perjudicar-lo, adoptà l'artifici d'embolicar-se la mà, i, tranquil.litzat a mitges, va traçar-se un pla provisional de primeres providències. Aniria a veure el gerent de la casa on treballava, demanaria consell al metge de la família i als amics, i procuraria anar posant el fet en coneixement de les persones amb les quals l'unien més lligams.

Així fou la nova aparició de l'Espol. Amb la cara transformada (un estupor tot natural no va deixar-lo més) caminava pel carrer amb la mirada absent. Els ciutadans, a desgrat d'estar acostumats a veure tantes coses, intuïen que aquella bena era diferent i amb freqüència es giraven per mirar-la d'una manera furtiva.

Avui, a mig matí, el gerent escolta la relació amb un interès progressiu. Quan l'Espol li diu que es veu obligat a deixar la feina perquè ja no podrà escriure mai més amb la mà dreta, replica:

—No veig la necessitat d'anar de pressa. Això, de vegades, se'n va de la mateixa manera que ha vingut...

—Es definitiu —contesta l'Espol—. El dia que desclogués el puny per agafar la ploma, se m'escaparia la vida.

—Podríem passar-lo al departament de preparació i connexió de subcontractes de compra.

—No.

El gerent, que fa prop de cinc anys que espera una oportunitat per treure l'Espol, es resisteix ara a prescindir-ne. Primer es mostra conciliador, després insinua augments de sou (sense comprometre's massa) i acaba cedint del tot. Podien acordar una ampliació de les vacances i anticipar-les.

—No.

—I com es guanyarà la vida?

—La tinc aquí, ara —diu mostrant el puny dret—. Es la primera vegada que la puc localitzar i he de trobar l'estil de servir-me'n.

Mentre surt del despatx, el segueix la veu del patró, que, encuriosit, li demana que no s'oblidi de tenir-lo al corrent.

Una hora després, el metge de la família escolta el relat amb una atenció freda. Està cansat, cansat de tantes històries de malalts, i va fent que sí amb el cap, formulant a intervals preguntes i preguntes perquè sí: "Tusses a les nits?", "Has tingut la diftèria?" i d'altres igualment impregnades de misteri. Al final, opina que es tracta d'una pertorbació de tipus alèrgic, prescriu un pla de nodriment i, de més a més, aplica a l'Espol 500,000 U. I. de penicilina. A punt d'acabar la visita, parla d'una escola suïssa per a incapacitats parcials, on ensenyen a escriure amb la mà esquerra en un període aproximat de sis mesos.

Altra vegada al carrer, l'Espol sent l'encantament d'una nova importància que el revesteix. S'encamina a casa de la seva promesa i li explica tot. Ella té d'antuvi una rauxa de sol.licitud maternal; s'entesta a aplicar draps calents

damunt la mà tancada i davant la negativa de l'Espol a consentir-hi, diu que la bena aquella és horrible i que li teixirà un guant per a puny clos, sense dits. La noia s'entusiasma amb la idea i es desentén de la presencia d'ell; crida la seva mare i li diu:

—Mira: a l'Enric se li escapava la vida i va ésser a temps d'agafar-la amb la mà. Ara l'ha de dur sempre tancada perquè no li fugi definitivament.

—Ah!

—I jo deia que podríem fer-li una bossa de punt, d'un color suau, perquè no hagi de portar aquesta gasa.

La mare hi pren un interès discret.

—Sí —opina—, com allò que vam fer a la Viola quan es va trencar la pota.

Mare i filla inicien un apart. L'Espol, abandonat, se'n va i l'acompanya fins a la porta la remor d'unes paraules: "Punt d'arròs? No. Ull de perdiu... Tants punts i minvar, tants punts i minvar..."

Maquinalment, trepitjant la sorra invisible, l'Espol se'n va a casa del seu millor amic. El troba i li explica el singular succés. I l'amic (mai ningú no sabrà perquè) sent enveja i li dóna per parlar d'altres coses: "Res, distreu-te. A mi sí que —pel maig farà dos anys—, va rascar-me un cas realment extraordinari. Un dilluns..." Mentre enraona, pensa el partit que ell treuria d'una situació com aquella i el marriment li va opacant la veu.

Vet aquí un silenci, trencat pel levíssim oreig que ondula les dunes. L'amic fa veure que un avorriment l'abalteix i ni escolta el visitant que, tot anant-se'n, diu:

—Es la vida, saps? Aquí, mira —i estén el puny i l'alça a l'altura dels ulls—. Ara mateix la sento, com un grill. Si tanco els dits amb força, torna a començar l'ofec.

Se'n va, perquè necessita respirar l'aire lliure. La ciutat és gran i ell camina cap a l'est; de passada, veu la botiga d'un llibreter conegut seu. Entra, ho explica tot i espera. El llibreter no és àgil d'esperit i pensa, pensa... Després, s'acosta a l'Espol i amb l'índex estès li toca el puny.

—Fa mal?

—No.

L'home entra de sobte en un estat d'exaltació. Amb el rostre il·luminat, agafa l'Espol pel braç i explica:

—D'un cap de segle a l'altre, tothom fa el que li sembla. Però jo, si fos de vós, pujaria al terrat de casa, em treuria la bena i així que passés el primer vol de colomes obriria la mà.

Quan torna al carrer, la solitud poblada li entela el cor. La placa indicadora d'un omnibus li recorda una adreça familiar i corre per atrapar el vehicle. Una germana de la seva mare habita una casa prop del parc de l'Est. Es una dona vella, que es complau a viure rodejada de treballs de marqueteria, de mobles amb incrustacions de nacre i de parets tapissades de vellut vermell. La dama distreu els ocis fent fruites i sen's de cera, que tanca en campanes de vidre amb peanya de caoba.

L'Espol saluda la seva tia besant-li la mà i comença el relat sense més preàmbuls. D'antuvi, la senyora expressa un criteri tancat; aconsella deixar-se de beneiteries, treure's la bena i obrir immediatament la mà.

—Només de pensar-hi em ve un cobriment de cor...

—Inútil! Un home ha d'ésser un home i fora. Què? Voldràs durar així? La vida s'ha d'orejar i si la vas portant encofurnada t'apagaràs com un ble curt, sense pena ni glòria.

I riu amb un posat seriós, tot estirant-se les mitenes.

"Treu-te la bena, treu-te la bena..." Un raig de llum produeix un reflex rar en els ulls de la dama i l'Espol coneix el primer miratge. A poc a poc, es va desembolicant la gasa, però quan ja té la mà lliure el deixondeix el soroll d'un motor d'avió i emprèn la fugida.

Sense la protecció de la bena li augmenta la por latent. Prem els dits i, per estar més segur, es posa el puny a la butxaca.

El vent, apagat per tothom menys per ell, alça la sorra i l'Espol es protegeix migcloent els ulls. Deixa un clap de palmeres a la seva dreta, travessa el parc i el comença a torturar la set. Camina, camina enfonsant els peus i sent com li cruix la pell resseca del rostre. En l'erm eixut del seu pensament, petites llums s'encenen d'ací d'allà i s'extingeixen de seguida; li entra la nostàlgia de quan portava la vida sense sentir-se'n i la calor l'oprimeix.

Una música llunyana li fa alçar el cap i veu la silueta d'una caravana de gent i camells que s'acosta. Sent que li estiren l'americana i, en tombar-se, troba la mirada esbalaïda d'una petita captaire. L'Espol, en plena desesperança, s'ajup i ho explica tot a la nena, demanant-li consell.

—Jo —diu ella—, posaria el puny dins una gerra d'aigua i esperaria un somni sense temps.

Una refracció inexplicable els volta d'ombres i l'Espol reprèn camí; en el paisatge desolat que li pertany, el simun fa anar en revolt les coses i les idees. Els camells s'acosten lentament i ell s'asseu per veure'ls passar. El so d'un timbal trenca la boira baixa de sorra i unes lletres vermelles ratllen les ninetes de l'Espol: "Circ Donamatti. Tres pistes, tres. Pròxim debut".

Està a punt de deixar-se vèncer per l'ensonyament, mentre segueix la parada amb un lleu moviment de cap. Una trapezista rossa, muntada a cavall, li fa un gest de salutació amb la mà, ple de gràcia, i l'Espol, distret, correspon estirant el braç dret i descloent el puny.

Un floc de color d'ambre s'escapa i ell, sobressaltat, intenta agafar-lo, però no ho aconsegueix. S'aclofa a poc a poc, amb l'angúnia inexpressable d'haver oblidat oberta una gran clau de gas.

Pere CALDERS

UN AMIC A TAULA

—I la Berta? —vaig preguntar.

—Berta? Va morir fa dos anys d'una manera ben estúpida. Va baixar contra direcció d'un tramvia i un auto l'atropellà.

—Encara era tan silenciosa i tan bonica?

—Silenciosa, sí; però bonica... S'havia passat molt, des que el Pla sortí de la presó.

—Per cert, què se n'ha fet, del Pla? Encara tan sorrut?

—Una mica mès. Fa tres anys que es va casar...

—Amb qui?

—Amb una noia de poble... enze, ni lletja ni bonica. Té un menut.

—S'ha retirat?

—No. Prou que el coneixes; no podria pas. Però, com sempre, treballa sol; fa feines de poques paraules.

—Sempre vaig creure que ell i la Berta...

—Tots, ens ho crèiem; i ells també, però...

—Però, què?...

—Però la Berta va cometre un error. I el va pagar.

Amunt i avall del pati triangular, rebent empentes i cops de colze dels altres presos, vaig escoltant els records del meu amic que acabo de trobar després de cinc o sís anys de no veure'ns. La seva cosina, la Berta, jo l'havia coneguda molt i fins i tot n'havia estat una mica enamorat... Només una mica, perquè aviat el Pla va intervenir i vaig comprendre que perdria el temps. El relat del meu amic em donà la raó i, per tant, em tregué un grapat d' anys del damunt.

* * *

Quan el Pla tornà, vingué a casa. No

tenia parents ni gairebé coneguts, aquí. I a casa ens sobrava lloc des de la mort dels pares de la Berta. Només el vèiem a les hores de menjar i només li sentiem la veu quan s'indignava. Això solia passar si a la ràdio deien bestieses..., és a dir, molt sovint. Aviat la Berta, que solia escoltar i complaure's amb aquestes bestieses, deixà d'escoltar-les. La Berta i jo ens havíem criat junts i ens estimàvem molt. No crec que hagi fet gaires confidències en la seva vida, però les poques que ha fet les he escoltades jo. Ja saps que no deia mai res: somreia i es deixava mirar... Diuen que era un goig mirar-la, però jo no ho sé... Estava massa acostumat a veure-la.

Bé, precisament perquè estava tan acostumat a les seves maneres de fer, vaig ser el primer que vaig notar que la Berta estava enamorada. T'has fixat que hi ha una senyal infal.lible per a saber-ho: que les dones s'interessen per coses que mai no les havien atretes i escolten amb passió converses sobre temes pels quals mai no s'havien interessat? Es la pista: fixa't en el que una dona escolta i podràs saber què és el que agrada al seu amic. La Berta escoltava, sobretot, converses sobre política; després, sobre economia. I és que el Pla, aquells mesos, estava estudiant economia, de nits, a l'Ateneu. I no sabia parlar d'altra cosa, les poques vegades que parlava.

No em vaig alarmar gens. Tenia prou confiança en la Berta per a saber que sempre sabria el que es feia. I el Pla era el meu millor amic... amic de tots els de casa. S'acostumaren a anar al cinema junts... i arribà un dia que la Berta s'entrebancà en dir-nos el film que havien vist. Ningú no s'hi fixà. Des de llavors l'actitud de la Berta canvià: no somreia voluntàriament, estava una mica consirosa, però en canvi tot el seu rostre i fins el seu cos somreia i floria. I el Pla cada cop més callat, amb el seu silenci afectuós i suau, que feia que hom es sentis comfortable i acompanyat al seu costat i sense necessitat de parlar.

A poc a poc, tots ens adonàrem de com anaven les coses. Ningú no digué res i tots suposàvem que, en canviar el temps, muntarien casa... fins allí on ens cal muntar casa.

Què hi veia, el Pla, en la Berta? No ho sé. La Berta era, bé prou deus recorcar-ho, una noia callada; bonica, però no brillant, sense cap passió, sense cap afecció, de poc caràcter i de poca personalitat. Moltes vegades he sospitat que el mèrit principal, que el primer atractiu que tenia per al Pla era que sabia callar, que no feia preguntes, que no necessitava conversar per a sentir-se feliç. Uns quants petons, uns copets regulars a la mà, al genoll, o una carícia gairebé mecànica al coll i a les orelles, mentre ell llegia o parlava amb altres o escoltava música, i ja es sentia satisfeta.

Això era tota la vida espiritual de la Berta i jo els havia sorprès involuntàriament moltes vegades festejant d'aquesta manera: ell llegia el diari i ella no feia res, callava i es deixava acariciar. Tots dos semblaven absents, cada ú per la seva banda. Però estic segur que tots dos sentien dintre d'ells la presència de l'altre.

Per un home com el Pla, que és sorrut i silenciós i que es veu obligat a parlar fins a l'esgotament, perquè entre nosaltres no es fa res sense repetir deu mil cops els arguments i sense seguir tots els requisits d'una discussió en regla, una noia tan poc exigent en aquest pla com era la Berta, havia de satisfer-lo. Per a ell era com un descans, com una hamaca pel seu esperit. Amb la Berta es sentia a casa seva. I quan li donava per xerrar, ella l'escoltava com ningú no l'havia escoltat mai, perque ell era afeccionat a divagar i sempre es veia obligat a parlar de coses reals, a concretar, a anar al gra... quan no estava amb la Berta.

I la Berta, què hi trobava, en el Pla? Un home alt, ben plantat, que es feia mirar, amb una certa aurèola. Un home diferent dels altres, i això per una dona és gairebé la meitat del que es pot exigir a un home. El Pla sabia tenir delicadeses a les quals la Berta no estava acostumada,

perquè a casa no hem estat mai per falòrnies. I, sobretot, no li exigia cap esforç. Li resultava tan fàcil estimar com deixar-se estimar.

Després... després el Pla ja va ser el seu amic. I això que per ell no tenia gaire importància mirat des del punt de vista dels principis —encara que molta des del punt de vista personal, de sentiments—, per ella, era el primer, perquè ella només tenia el punt de vista sentimental. Els principis no eren més que un vernís... una mena de febreta contagiada a casa, que no li passava de la pell.

I un mal dia el Pla caigué. El varen agafar amb les butxaques plenes. Deus recordar-ho, perquè tu també vas haver de canviar de domicili, no?

La Berta ho va aguantar molt bé. Semblava insensible, però la processó anava per dintre. El Pla l'havia despertada i li feia molta falta... Jo, que la coneixia bé, ho veia clar... L'hi mancava sexualment. Però ell escrivia, es veien un cop cada quinze dies, i sempre hi havia l'esperança —aquesta esperança que no falla mai a la presó, tant al costat de dins com al de fora de les reixes—, l'esperança de sortir, de que tot s'arreglarà... aviat.

Aquest aviat va durar mesos, un any... dos anys. La Berta no canvià. Era igual: callada, infantil, pacient. Gairebé no s'adaptà a les modes. Si no fos perquè la seva cara i els seus ulls van perdre brillantor, hom no hauria endevinat que es passava la vida esperant... esperant que el Pla eixís i que, després, tornés a entrar i hagués d'esperar altra vegada que eixís i entrés...

Però la Berta no havia vist altra cosa a casa des de menuda, i això era ja gairebé la manera natural de viure.

Ella li feia tot: paquets, roba, visites, gestions, encàrrecs... Li escrivia cartes, li enviava llibres. El Pla no tenia ningú a la ciutat, cap parent, pocs amics... i aquests tenien feina per ells.

Llavors, al cap de tres anys, la Berta va cometre un error. Sospito que va ser la única vegada que prengué una iniciativa, i va fallar. Va fallar per tota la vida.

No sé pas en concret què s'esdevingué. Una discrepància sobre qualsevol cosa. Una d'aquestes infinites divergències que forçosament ha d'haver entre els dos membres d'una parella. Potser una simple frase mal interpretada... En tot cas, no res d'importància.

Però la Berta es cregué indispensable. Aquest granet de dictadores que totes les gatetes moixes porten dintre anà creixent en poques hores i li féu prendre una decisió extraordinària en ella: no anà a veure el Pla el dia que li tocava ni li escrigué tampoc. Seguí ocupant-se'n com si res, però es retragué. Probablement esperava obligar-lo a cedir. No sabé veure que així ell no cediria mai, que convertia una qüestió trivial en un problema insoluble; és més, en una decepció.

El Pla havia cregut sempre que ell i la Berta s'entenien, que hi havia confiança entre els dos, que col.laboraven. I de sobte es trobà que la Berta, per tal de tenir raó... No, ni això: per tal de sortir-se amb la seva, el deixava sol. Tota la seva il.lusió es desféu en un discurs de míting.

Si la Berta, per a triomfar, podia fer-li passar males n.ts, quina col.laboració i quina confiança *real* era la que existia entre ells? Posada la cosa en aquest pla, com podia arreglar-se? Encara que la Berta hagués cedit, després, de què podia servir? No es tractava pas de vèncer, de triomfar. Entre dues persones que s'estimen no ha d'haver mai ni vencedors ni vençuts. Així pensava el Pla... Ja saps que mai no tocà gaire de peus a terra i que no era pas molt notable el seu coneixement de les persones.

Pots imaginar quina setmana devia passar. De sobte, es descobrí gelós, encara que sospito que la gelosia no era sinó un recurs per amagar-se la seva decepció: com tothom, hauria preferit ser enganyat que haver-se equivocat. Però hagué d'acabar reconeixent la veritat: la seva influència sobre la Berta havia estat superficial, només afectà els

seus mots i els seus gestos, però no la seva sensibilitat, la seva manera de pensar. Havia fracassat, doncs. I per a un home que ha dedicat tota la seva vida a canviar les coses que el voltaven... —les coses i les gents— un fracàs així era abaltidor, capaç de llevar-li tota mena de confiança en si mateix. I si hi ha una cosa indispensable per al Pla... en la seva *professió*, és tenir confiança en ell, creure's incapaç de fracassar.

Això, contat així, des de lluny i d'un altre, sembla fred i cerebral, però vist per ell devia ser una ebullició constant. Ell mateix m'explicà després, vagament (perquè no era pas amic de fer confidències), que arribà a conversar en veu alta dintre de la seva cel.la, amb la Berta, que passà nits senceres sense dormir, que donà rebufs a tort i a dret, que arribà a sentir les coses que deu sentir un cornut qualsevol —així ho digué ell—, tot per disfressar-se la veritat: el seu fracàs.

—M'ha fet un xantaix —deia.

I un xantaix, per íntim que fos, era prou per a fer-li perdre la il.lusió. I jo sospito que per a fer-li néixer una cosa fins llavors desconeguda per ell: el rancor. Mai no m'ho ha dit, però em penso que arribà a odiar la Berta, precisament perquè la Berta no sabia ser franca i oberta i lleial com ell havia volgut fer-la, com ell s'havia cregut que l'havia feta.

Foren set dies terribles. Jo llavors estava a casa i puc dir-te que la Berta tampoc no els passà gaire tranquils. I quan rebé una carta del Pla treta d'amagat i no sense risc, vàrem poder veure tots que la Berta s'enfonsava, materialment s'enfosava, com un tronc que li treuen els fonaments. I és que el Pla era, en realitat, el fonament de la seva vida, se l'estimava molt... però sense voler, li havia ensenyat que ell podia prescindir d'ella. De fet, ell aprengué a prescindir-ne, s'hi obligà, per no perdre del tot la confiança en ell mateix. La Berta, en canvi, no sabia, no podia prescindir del Pla.

Seguí anant a veure'l, els seus paquets estigueren més plens de delicadeses i de sorpreses que mai. Però el Pla li havia perdut la confiança... Se l'estimava igual, és cert —ell fou qui m'ho digué—; però havia pres una decisió que em semblà heroica: es divorciaren. La frase és d'ell, també. Quan surti —li escrigué a la Berta— ja veurem si ens és possible tornar a conquerir la confiança que hem perdut.

I la Berta esperà que sortís.

Sortí al cap de mig any.

Sis mesos al carrer potser haurien posat molta aigua al vi, però sis mesos a la presó volen dir cent vuitanta dies de donar voltes sobre unes mateixes idees, d'analitzar-les fins a convertir-les en pols... Bé prou que ho saps...

El Pla vingué a casa. No tenia cap altre lloc on anar i tots ho vàrem trobar natural. Ningú, ni jo, no es va fixar que ell feia un gran esforç per trobar-ho també natural i per sentir-se a casa com s'hi sentia abans, i sobretot per comportar-se amb naturalitat. Ho aconseguí. La Berta i ell —passats els primers dies, aquests primers dies de readaptació tan plens de petites desil.lusions i de sorpreses desagradables—, la Berta i ell sortien sovint junts, anaven al cinema algunes nits i el Pla xerrava amb tots, però poc, com de costum.

Al començament no vaig pas trobar equívoca la conducta del Pla. Es més, vaig esperar, i com jo tots els de casa, que la Berta i ell tornarien a entendre's. La Berta, probablement, fou la primera. Tornava a florir en ella, una mica tímid, el somriure d'abans... i es va fer un vestit nou, malgrat que llavors la passàvem extraordinàriament magra.

Però el Pla es mantenia molt discret. Acabà semblant-me com si passés la maroma. Així passaren mesos i la intimitat entre la Berta i el Pla es mantenia en un mateix nivell, lleugerament confidencial, més que d'amics, és cert... i prou.

La Berta començà a corsecar-se. El Pla es retragué. Acceptà una feina. Passava moltes nits fora. Viatjava, amb

aquelles missions seves que mai no es sap bé què són, però que ja saps que el tenen com obsessionat quan les compleix. I de tornada, portava un regal o altre per cadascú, coses insignificants, per a quedar bé, i un regal per a la Berta tan ben escollit que totes les esperances de la meva cosina reflorien; alguna cosa que ella havia desitjat un dia, de passada, i en la qual ningú no havia posat esment... Ningú llevat del Pla.

Sospito que no deixava d'haver-hi una mena de satisfacció íntima en aquests detalls, com si li digués: "Mira..., que feliç hauries estat amb mi... si no fós perquè vas voler fer-me un xantaix!" I també, sens dubte, un plaer espontani i autèntic, davant el somriure feliç de la Berta. Perquè, això sí, el Pla se l'estimava molt. Durant tots aquells mesos no li vaig conèixer sinó plans fugissers, d'aquests que serveixen per a tenir el cap clar i allunyar les obsessions... amors de bromur, com deia ell.

A poc a poc, el Pla i la Berta, en aquesta mena d'esgrima inconscient, s'anaren eixerreint. La Berta hauria pogut casar-se un parell de cops. Allò que en diuen bons partits, saps? Em penso que ella tingué intenció de parlar amb el Pla, de posar les coses clares. Però no degué atrevir-se S'adonava que havia errat i sentia por d'allunyar-lo definitivament. Esperant, dones, que les coses tornessin a arreglar-se, animada per petits detalls inesperats i desanimada després per altres detalls també sobtats, refusà les dues vegades. I ell, com si no tingués esment de res...

La Berta estigué malalta, un hivern. El Pla la portava a passejar pels boscos dels afores i tornaven somrients, feliços. Ara va de veres, pensava. I t'asseguro que el cor se'm desencongia, perquè comencava ja a fer-se alarmant aquell estira i arronça sentimental. Quan la Berta estigué bé, el Pla se n'anà... per feina, com deia ell. Sis mesos sense escriure. De nou la Berta decandint, sense altra pena que esperar, esperar. Acabaria quedant-se per vestir sants... o per fer recaptes als mítings, que és la manera de vestir sants de les nostres conques?

Aquest cop estigué a punt de casar-se. Les coses anaven bé, encara que sense gaire entusiasme. Nosaltres ens rèiem una mica per sota el nas, perquè ell era un botiguer que ja començava a tenir panxeta, però en el fons ens n'alegràvem. De sobte, una postal del Pla. Vinc el dilluns, o no sé quin dia. Ja no vàrem veure més el botiguer. La Berta tallà en sec, sense donar-nos cap explicació. No n'hi demanàrem, tampoc: prou clar que estava.

El Pla vingué sec, aixafat. Havia passat una mala temporada.

—La gent dels pobles —ens digué— semblen tots policies voluntaris.

Fins i tot, en alguns llocs, l'havien apallissat.

La Berta, ara, es passava ràpidament. Perdia llustre, frescor. No envellia, però s'assecava. Semblava, fins i tot, polsosa. Ja no la miraven pel carrer.

Després d'uns mesos en què el Pla tornà a mostrar-se expansiu amb ella, gairebé eixelebrat, marxà de nou. Ni una lletra. Devien estar-lo estomacant, i els pobles de muntanya, com l'altre cop.

Vuit mesos després arribà esllanguit, aspre, amb el cabell tallat curt i un vestit nou; portava al costat una mossa forana, llampant, més aviat lletja i decididament enze.

—La meva dona —em digué.

I se n'anaren a viure a un pis de dues cases més avall de la nostra.

La noia, vista de perfil, em feia pensar que al cap de cinc mesos hi hauria un nou Pla al món.

La Berta no va dir res.

I jo, sincerament, sospito que aquella noia de poble, sense ella saber-ho, el Pla la va agafar com una mena de protecció, d'assegurança, contra el perill de deixar-se atrapar per... per la xantagista.

I, ja t'ho he dit, la Berta va morir estupidament en un accident de tramvia. Portava a la cartera els diners de la seva darrera recapta.

Víctor ALBA

L'INCENDI DEL MAR

A Louis Bayle

I Ulisses, jagut sobre els troncs del rai que es gronxava en les ones,
sentia la vela ben viva encara de llum i de vent,
malgrat que la nit aviava al cel sos primers falcons d'ombra.
I els astres vingueren, més tard, les Plèiades, l'Ossa, Orió,
en roda sabuda, i del mar eixí, solitària, la lluna.
Eixí lentament pel cantó d'Eea el vermell pleniluni,
i Ulisses, de cara a l'airina lleu que bufava de l'est,
movia amb mà fluixa el timó, sotjant la gran aigua tranquil.la,
la mar, paridora immortal de déus en els auris sorrals,
i el son no venia a aclucar sos ulls resplendents d'estelada.
De nou va posar-se a entonar son himne a la terra inefable
Ulisses, un dolç rondineig d'antuvi, i després, ja donant-s'hi,
un cant de puixances que l'eco duia, saltant, cel amunt,
com l'àgil heroi s'abalança, sol, brandejant la bandera
on lluu l'esperança de tots. Car sempre que el fill de Laertes
seguia els camins perdedors del mar on només el vent llaura,
Demèter, omplint-li d'enyor el cor, decantava una minva
suau en son ànim estrenu, i tot, en atzar de tempesta
o en clara bonança joiosa, el sol, l'ona esquerpa i la mansa,
el cel, els efímers titans dels núvols que el vent esquartera,
les trombes que s'alcen xiulant, la ira dels foscos confins,
lloava el retorn vers el regne estable dels rius i dels arbres.
Digué la cançó. I un estel fugaç signà amb llum sa caiguda,
la vela, arrapada a l'immòbil pal, defallia en silenci
i, sòpit, Ulisses mirava l'era infinita del mar
amb ulls envaïts per l'eixarm d'un somni imprevist que el vencia...
Veié tot el mar convertit en messes d'espigues movents,
en blats de claror on revivia el ritme evitern de les ones,
i blancs alcions que, en esbarts, xisclaven pel cel sa llegenda,
i déus oblidats que estrafeien, rígids, un gest d'espantall.
Va veure acostar-se a les altes messes les noies marines,
que amb falçs de corall i blavisses dalles la sega emprenien,
seguides de colles de vents terrals que lligaven les garbes,
i estesa damunt les espigues, ran del brillant horitzó,
mesclada amb les ombres de dos dofins, l'ombra d'or d'Amfitrite.
De sobte, un vencill s'afluixà, i del si d'una garba acimada
saltà la centella on dormia l'hidra vivaç del solstici.
Un floc de fum gris dispersà l'estol d'alcions d'ala llarga,
el foc s'aixecà bruscament i, presa de por d'ell mateix,
obrí cent braços de flama a l'aire que l'engegantia,
al vent que ja en feia un genet veloç coronat de guspires.
Talment de talaia a talaia vola el perill o la joia
que els guaites obscurs i amatents encenen en llurs alimares,
així, de garbera a garbera, el foc, exaltant-se en amplada,
entrà dins les messes. I el mar cremà. Les espigues innúmeres
seguiren pujant dels avencs marins on els sols estimbats

lligaren aurores als foscos peus d'arxipèlags marmoris.
El foc ivarsós s'aturà tot d'una i, alçant el seu arc
vermell, engegà una sageta al flanc resplendent de l'espai:
aus negres caigueren d'un cel on l'eco dels mites llanguia,
i enllà de la terra adormida els cims s'arrencaren llurs ombres.
Cabdill i pastor del seu odi, el foc galopà, furient,
davant tots els monstres esvelts sorgits de l'orgull de sa sang,
i foll de distància i de vent, cap alt i brandant llança i fona,
sotjà el resplendor de sa glòria errant en el cel aterrit.
El mar s'expandí sobre el jaç ardent de sa fúria més pura,
tot ell esperit i fulgència, flama vivent de sa mort.
I Escil.la, eixint de sa cova, entrà dins la mar arborada
i, enmig de l'incendi, agafant-se els rèptils del cap amb les mans,
restà il.luminada d'horror al caire del vòrtex, Caribdis,
el bes monstruós que rampava vers els seus pits calcinats.
I dins la victòria del foc s'alçà el gran sanglot de les illes!
Ulisses anava, en la llei del somni, solcant el salobre,
natal en la seva tristesa, gràvid d'exili el seu cor,
i nu, molt més ara, pel sol salvat de les sangs més antigues,
pel vent germinal que enlairava l'ona florent en sos ulls.
No lluny, promontori i aurora. Alçà lentament son llarg rem,
mirant l'escomesa d'atzur del dia encerclar els cims nevats
—més certs, des del mar, en llur vetlla diürna, que els astres gronxívols—
des d'on, en tumult fluvial, el Déu davallava rient,
bufant per les valls, amb joiosos corns, son desig ja sense ombres...
I un braç emergí de les aigües, blanc, responent a la crida
dels cims i dels corns amb un gest de llum que la mà —bategant
lligam entre el cos invisible encara i el clam insistent—
trenava amb blavor d'airecel. Un tors triomfal de bellesa
brillà a flor d'onada. Batut pel lli espurnejant dels cabells,
feliç al final del seu vol profund, de sa verda naixença,
el cos de la Dea flotà uns instants en l'escuma lustral
del mar rediviu on el sol obria un camí vers la terra.
Eixint, la deessa es dreçà —oh Viva en el súbit espai
sonor que, en el risc vertical del dia, li dava una altra ànima!,
oh tèbia per l'iris que el seu zenit madurava en son ventre!—
i, sense memòria de foc, de cara a l'ocell del seu crit,
va córrer, dansant, vers el Déu florit que esperava a la riba...
I Ulisses, retent el seu rem daurat als clars cims que es bressaven
seguint el panteix amorós del mar, aclucà les parpelles.
Dins d'ell, el gran ritme escandia: "Sempre caiguda i naixença,
el bes esquinçant la tenebra, l'ala en el somni del vent...
Oh sempre el retorn en la mort! Oh sempre arribada i adén!
I sempre la vida de nou, la ràfega eterna del pol.len
brillant als genolls de la terra. Sempre les marxas unànimes,
i els canvis secrets, i l'espurna d'or que desferma els estius...
El dolor de la terra esdevé, pujant, la rialla del cel,
i el plor que davalla del cel corona les noces divines
del mar i la terra..."

Agustí BARTRA

UN POETA HUMANISTA

I

Qualsevol que haja *entrat* en la poesia d'Agustí Bartra, convindrà amb mi que el primer adjectiu escaient per a definir-la és el d'humanista. Ja sé que no hi ha cosa més delicada que això: la pretensió de definir una poesia. Fins i tot pot semblar una mica sacríleg acostar-se al misteri poètic volent fixar-lo i reduir-lo a fórmula intel.lectual. Però aquest mateix impuls que ens duu a traslladar una obra de creació —o el que n'hem copsat— a l'àmbit fred de les nostres meditacions, diu millor que res la riquesa que ella amortitza i les virtualitats de la seua força expressiva. En el cas de Bartra, açò és ben evident, perquè no es tracta d'una poesia de poeta —i ja m'enteneu— sinó d'una poesia d'home sencer, llançada a missió i requerida per auguris i experiències. L'he qualificada d'humanista, conscient d'afegir al risc de la definició un altre risc claríssim: el d'emprar un terme que exigeix, pel seu compte, noves precisions. Tanmateix, no en trobe cap altre de més significatiu. La circumstància que el nostre temps ens proporciona és, durament i generosament, revolucionària: i en la seua confusió es problematitzen, es discuteixen amb totes les armes, com potser mai no havia esdevingut, el lloc i la figura de l'home. Metafísica i política, acció i confiança, tot es debat entorn al seu destí fonamental. I humanisme no suposa, ara, un vinculament erudit a les Humanitats, ni la tendresa romàntica per una Humanitat asèptica de tan abstracta com la pintaven. Es l'home, l'home concret, front al qual prenen partit les ideologies i els mateixos homes, el qui s'erigeix, per fi, en única línia divisòria. Aquest home concret —ho saben tots els humanismes actuals— és *un home que ha patit*, un home que pateix, situat entre l'odi i la por. Bartra es posa al seu costat —es sent aquest home. Junt als humanismes angoixosos. Compartint-ne el sentit tràgic. Però si haguéssem d'atribuir-li una consigna, una xifra a la seua actitud, hauríem d'escriure: la salvació per la poesia. Com es complauria Maragall mirant-se l'últim rebrot de la seua soca! Hi ha entre aquests dos poetes nostres unes quantes profundes coincidències, que es redueixen, al capdavall, a la més substancial: ambdós són homes de fe, de fe en la vida com a sola realitat segura. Llur ascendència és distinta, i llur conseqüència també: però la trajectòria, l'aire, l'embranzida, són paral.lels. L'esperança constitueix en Bartra, com en Maragall, aquella terra mare d'on creix la poesia —com en altres poetes ho és la desesperació. Si la de Maragall —cristià a la seua manera— fou una esperança *de*, la de Bartra és una esperança *en*. I no pot haver esperança sense una resolució ètica al fons. La poesia d'Agustí Bartra crea, servint-los, els seus propis valors morals —valors vitals. Pocs poetes com ell té la poesia catalana del segle XX en què siguen tan explícits i tan intensos els designis de transcendir. D'aquest cercle elemental de conviccions deriven, amb una coherència lúcida, la complexitat i la maduresa palpitant dels poemes de Bartra. Adhuc en l'aspecte més exterior —no per això més superficial. Pensem en la seua voluntat retòrica de forma: la seua predilecció pels ritmes nobles, per la rima recobrada. La poesia de Bartra és un pur càntic, és a dir, un crit organitzat. Canta no sols perquè possiblement li ho demana la seua natura, sinó més encara perquè sap el poder incantatori de la música verbal, i vol acomplir per mitjà d'ell la funció immediatament eficaç de tota poesia: comunicar. Bartra és dels poetes que busquen comunicar-se, més enllà de la catarsi, en l'espai incert on un home

—ell— espera *en* els altrès homes perquè els identifica en la seua fe i en el seu dolor.

II

André Rousseaux, comentant Malraux, ha fet una bella distinció entre la *littérature du salut* i la *littérature du bonheur*. En la línia de la primera —que és la de Nerval, i Rimbaud, i Lautréamont, i Maragall, i Rilke, i Claudel, i Eliot— està Agustí Bartra. La salvació, he dit, *per* la poesia. No *en* la poesia, que això fòra escapisme. Es en la vida i en l'esperit, entesos quasi en la concepció maragalliana, que el prodigi s'ha de realitzar.

Dorm! La mort no existeix. Tota caiguda [canta
—dorm!— l'ànima que puja...

El poeta sent la vida, la toca, en l'olor del germà, en el camp on naixen blats o banderes, en la jove que passa amb la falda joiosa, en l'ocell, en la vela, en l'estel. Les imatges i els escenaris de Bartra —especialment en *Màrsias i Adila*, el poema que representa, fins avui, amb major exactitud el seu propòsit literari— procedeixen d'una llarga comunió amb el món: la natura és el seu lèxic. Ella, transcrita esplendorosament, confereix a la dicció del poeta la gran plasticitat clàssica, mediterrània, d'una senzillesa essencial preciosa. La natura és el seu lèxic; l'esperit n'és la sintaxi. Amb insistència, aquests versos canten la fecunditat: la de la terra, la de la dona, la de la sang vessada. I la fecunditat suposa el futur: la vida incessant, la vida perdurable de què no parlen les teologies. El poeta té l'evidència del misteri de la continuïtat, i es limita a ella. Però la continuïtat de la vida és una continuïtat d'homes, ço és, de l'esperit. No és la mort, per tant, sinó el dolor —o la mort també, en tant que simple forma del dolor—, el punt de prova, en el qual la vida es redimeix o s'estimba. La literatura *du bonheur* esdevé ineluctablement pessimista, en el seu contingut íntim: mireu Rabelais, el nostre Jaume Roig, Voltaire, France, Hauley. La *du salut* pot igualment esdevenir-hi, però sempre deixa un badall obert a una mena o altra de claredat. La poesia d'Agustí Bartra gira sobre l'eix d'una intuïció redemptorista. Compta amb l'home miserable, amb el seu dolor, amb la seua resurrecció. Tot açò només podia abocar-se en símbols, en mites. Una necessitat interna la hi emmena, aquesta poesia. El símbol, el mite, reuneixen les constants afirmatives del poeta i les articulen en un ordre rigorós. *Jo contínc una multitud*, va escriure Walt Whitman. Bartra sent la urgència de contenir-la, de contenir-ne una. Potser la multitud de demà. Vaticinar és un dels ministeris del poeta, el més gloriós; però solament vaticina aquell que no ha perdut el contacte amb la placenta religiosa del món. La religiositat de Bartra és el vell panteisme dels poetes mediterranis, dels místics de totes les latitudes. Els seus mites són els seus vaticinis. I els vaticinis es compleixen, més que per la previsió de qui els dicta, pel contagi i per la potència inductora de les paraules sagrades. Si la multitud d'avui es nega a rebre el missatge del poeta, no sabem què en farà la del futur. La veu que clama en el desert pertany al cicle de la bona nova. Bartra escriu els seus versos sobre l'esdevenidor inescrutable. Però amb la creença que *ha de ser* escoltat. Que ha de ser escoltat per *molts*.

III

Bartra troba en l'èpica la via justa per a l'explanació del mite. Lluny de Verdaguer, que elabora sobre noms i peripècies desproveïts de sang gerda, torne a veure'l prop de Maragall, del Maragall que ens donava el Comte Arnau o Serrallonga. Els mites de Maragall són encara llegenda, però en ells l'arqueològic és ja vençut, absorbit, per la re-creació profunda que en fa el poeta, incorporant-se'ls a les seues intencions. Aques-

tes intencions em semblen ben paleses: bastaria el nietzscheanisme del Comte o la virtut salvadora de la mateixa cançó —la que canta, descantant-la definitivament, *una noia amb la veu viva*—, que és la força deslliurant de la vida, per comprendre-les. Ací arrela, també, el mite bartrià: en el punt on la vida pren consciència d'ella mateixa, on esperit i vida són una sola cosa. Maragall, però, no injecta a les seues *Visions*, almenys a les pròpiament mítiques, un destí d'excitació i arravatament sobre el poble que ha de llegir-les, en tant que poble, en tant que *multitud viva* —a despit de ser l'obra íntegra del gran poeta una immensa pressió sobre l'ànima de Catalunya. Els mites maragallians són més metafísics que socials. Agustí Bartra es proposa, en els seus, una síntesi radical, corresponent a la conjuntura nostra, en la que no hi ha res indiscutible. Una síntesi de l'atenció metafísica i l'aventura col.lectiva. Això, ho constatem també en las figures clau que ens ha donat la novel.lística europea més recent: de Kafka, de Malraux, de Greene, de Camus. Naturalment, l'heroi de la novel.la és extret, no com el del poeta, d'una vivència i d'una vidència del futur, sinó de la desapiadada observació de l'actualitat. Dic tot açò prescindint dels efectes que a la llarga puguen tenir, o no, aquesta literatura i la poesia de Bartra. Només m'importa destacar, ara, el fet literari en si. Els mites de Bartra es nodreixen de la realitat tèrbola i tremenda que estem vivint —i no debades el poeta l'ha viscuda en els atzars més amargs. Però toquen, per l'altre extrem, la riba invisible que la seua esperança vol trobar. Mites engegats a suscitar un Mite, a fer-nos participar d'aquest Mite que és, realment, una esperança poètica.

Reviuran en la glòria de la pàtria
[insepulta,

diu de Màrsias i d'Adila. La pàtria, la Catalunya que el poeta estima des dels tròpics, és una de les cares del Mite múltiple, de la Gran Esperança. Una de les cares. Perquè la pàtria, en aquests versos, es clarifica —es qualifica: no és la Catalunya sensible, la de l'enyorança instintiva, sinó una altra, ideal, transmudada pel desig i la llengua del poeta: el Mite encarnat per a nosaltres, gent que combreguem, amb Bartra, en una mateixa llengua. I totes les pàtries estan repetides en la Catalunya bartriana, com tots els homes en Màrsias —en i en Adila, i en Ruth... Esmente només la pàtria, però el lector pot determinar fàcilment les altres cares del Mite, els altres mites, que inerven la poesia de Bartra. Tots ells són èpics, més per heroics i per insignes que per exacta denominació literària. Fa anys que l'única èpica produïda per les nostres literatures —una èpica que renuncia a certs avantatges de l'antiga— està constituïda per la novel.la. Un esforç literari en aquest sentit, com ara el d'Agustí Bartra, es veu entrebancat pels subtils incentius d'una tradició indefugible. Aquesta tradició, en la poesia europea, és lírica. I Bartra és un líric, essencialment. Aquest fet atorga a la seua poesia una vigència per damunt de l'eficàcia que ell busca amb la seua voluntat d'èpica. Si aquesta fracassava, sempre restaria el líric cru i nu que en Bartra hi ha.

Joan FUSTER

ACTUALITAT DE MOSSEN CINTO

A cinquanta anys de la mort de Jacint Verdaguer, l'aventura espiritual que va convertir un home humil, un obscur autodidacta, en un dels poetes més autèntics i segurs del segle XIX, ens sembla més difícil i meravellosa que mai. El fill d'un picapedrer i d'una camperola gaudeix els afalacs de la fama nacional i internacional, es converteix en ídol de les multituds, en símbol de tot un sector social i polític. Es l'amic de Mistral, i coneix ensems els màxims honors i els més aferrissats atacs. Per a un ambiciós qualsevol, l'èxit, viu i punyent, hauria estat definitiu i total. Per a Verdaguer, per a Mossèn Cinto, com li deien afectuosament els amics, l'ambició —l'ambició noble que el sostenia i guiava— era sobretot desig de depuració interior, sensibilitat creixent, encesa generositat que no el deixava indiferent davant cap problema o cap home. També això ho aconseguí en el curs d'una vida sense pretensions ni falsa modèstia, sense submissió exagerada a l'ambient ni innecesàries rebel.lions; d'una vida durant la qual no solament va creant amb espontaneïtat, quasi sense esforç, una obra poètica molt considerable, sinó que es va creant ell mateix, emmotllant el fang tenaç dels seus orígens camperols, imposant-se una disciplina que no ofega en cap moment les profundes explosions de la seva sensibilitat, i també deixant-se emmotllar pels altres, els amics i els enemics, pel contacte amb l'odi i amb l'amor.

Després de cinquanta anys de lloances pòstumes, la figura i l'obra del poeta s'han anat depurant i precisant gràcies, per una banda, al pas del temps, i per altra, als canvis en el gust i en la moda literària, canvis que responen a les variacions de la sensibilitat dominant de cada època. Verdaguer se'ns presenta avui despullat del seu nimbe de poeta maleït, d'heroi injustament calumniat. Tot l' "afer Mossèn Cinto" ens sembla, als que no l'hem viscut, un estrany problema sociològic i humà; simpatitzem amb la víctima, menyspreem els acusadors, i al mateix temps sentim la vaga temença que aquests elements de passió tèrbola per una banda i de fermesa moral per una altra no ens puguin arribar a distreure del que ens interessa des del punt de vista literari: el Verdaguer com a escriptor, sobretot com a poeta. L'home ja està jutjat; es va salvar per ell mateix, gràcies a un esperit fermíssim, i també gràcies als esforços d'alguns amics sincers. Però l'obra —prolixa, de vegades ampul.losa, d'altres sublim— és encara davant nostre, i reclama, com reclamen totes les obres d'art que mereixen durar, la nostra atenció, i més encara el nostre jutjament. Cada generació refà en gran part les opinions rebudes en matèria d'art, de política, de tot. Una obra que no es discuteix, que no crida l'atenció, favorablement o desfavorablement, per algun aspecte encara poc remarcat, és una obra que ha deixat d'interessar i que ja no ens nodreix. Com reaccionen les noves generacions catalanes davant un poema de Mossèn Cinto? Sabem fins a quin punt fou entusiasta l'admiració de les generacions precedents. No cal sinó recordar les paraules de Maragall: "Verdaguer fou el poeta de la llengua catalana; fou el poeta, fou el Dante català. Davant de son cadàver s'ha inclinat la multitud immensa de grans i petits, de propis i extranys, com forçats pel vent terrible que es precipita cap al buit que deixa el pas d'un creador." "Només per a llegir Verdaguer —deia el pare Solà— es pot aprendre el català; jo l'he après amb aquest fi." Seguim pensant el mateix?

Com passa freqüentment amb els grans escriptors la glòria dels quals no decau ni desapareix mai completament, però que fluctua i brilla més en una

época que en una altra, Verdaguer sofreix actualment un eclipsi parcial. "Què significa avui Victor Hugo per a un francès? No res", ha pogut escriure recentment Henri de Montherlant. Verdaguer significa encara molt per a nosaltres; però el veiem molt diferent de com el veien i admiraven els nostres pares, i, sobretot, preferim unes facetes de la seva obra, i en deixem de banda unes altres. Al Verdaguer èpic, al Verdaguer de *L'Atlántida* i *Canigó*, preferim avui el Verdaguer líric i místic dels poemes breus. No desconeixem la grandiositat laboriosament sostinguda de la seva vena èpica, però l'esforç amb que *L'Atlántida* i *Canigó* foren escrits ens cansa irremeiablement. No és simplement una qüestió de moda literària. Admirem *L'tlántida* "en principi", hi reconeixem encerts i *habilitat*. (Què més es pot dir en contra d'una obra literària?) El lector del poema presencia l' espectacle d'una tempestuosa recreació del món, d'una violenta reorganització de la matèria, en el qual aigua, aire, foc i terra juguen en llibertat, produint salvatges conflagracions, dominades per la mà i la intel.ligència de l'home. Les forces primitives de la naturalesa comencen tansols a personalitzar-se i divinitzar-se; i potser per això és possible llur coexistència amb la inspiració cristiana i panteista. El Déu de Verdaguer no és un déu panteista, sinó totalment interior, inspirador d'un misticisme subjectiu, psicològic, moral i ascètic; la veritat és al cor de l'home, mentre a fora es succeeixen les belles i terribles aparences i Hèrcules conquesta, i s'enfonsa *L'Atlántida*, i s'arrodoneixen les veles dels vaixells de Colom. A *L'Atlántida* hi ha una mica de tot.

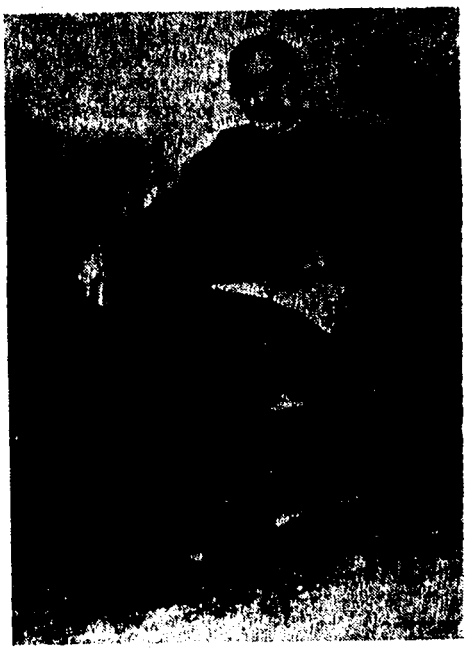

Però com Sant Agustí, com Sant Francesc d'Asís, a qui tant va admirar, Verdaguer és un escriptor que s'interessa sobretot per l'aventura espiritual, per allò que passa en el seu cor. Si recorre als grans mites antics, és sobretot per necessitat de situar-se, de definir-se, i al mateix temps de definir el poble catalá i la cultura catalana, i després, una vegada més, continuar altre cop el diàleg amb el Déu que porta a dintre.

Els millors versos del seu altre gran poema, *Canigó*, són també els menys personals, els fragments en què la veu del poeta es fon fins a tal punt amb la veu anònima de la llegenda popular que perd tota individualitat i creiem escoltar les notes dels instruments amb què s'acompanyaven els joglars.

L'obra mística dels primers anys, en canvi, encisa per la seva ingènua i delicada puresa. Es un misticisme impregnat de somriures, càndid i plàcid com els quadros d'alguns primitius florentins, enriquit de vegades amb les influències orientals del Cant dels Cants. El que és totalment encertat, i ben personal, és la fusió dels elements religiosos elevats i de les pinzellades populars, col.lectives. El poeta ha esborrat les empremtes de la seva intervenció, i queda només la presència ensems aterridora i amable de la Verge, dels sants, i les delicioses escenes de la infantesa de Jesús. Verdaguer

ha fos les cançons de bressol de la seva mare, les lectures dels grans místics, i la inspiració bíblica, en un conjunt ben equilibrat, ple de forces domptades per l'amor. Més tard, l'evolució dolorosa de la vida del poeta fa aparèixer una direcció nova; la de l'amarguesa superada per la resignació i la vida contemplativa. El poeta ha après a sofrir, a sentir-se cada vegada més aïllat dels altres, i l'aïllament s'ha anat transformant en caritat franciscana, en amor universal envers totes les criatures. De la ingenuïtat al patetisme, el poeta arriba a la queixa incontenible, a l'esclat de plors en les tenebres. Es l'època del poema *Al cel*. No desapareix, malgrat aquest canvi, l'espontaneïtat, la inspirada facilitat amb què s'expressa; i ho fa en una llengua ben treballada, moderna, rica de matisos i d'emocions. No és tampoc en aquesta època un poeta visual; hi ha poques imatges en els seus versos, i aquestes no són en general molt originals. Es, sí, el poeta de la tendresa, de l'afecte contingut fins que es vessa en un fluir incontenible.

Verdaguer, catalanista fervent, poeta nacional, dóna a les generacions que el seguiran un instrument ja perfecte i viu: la llengua catalana ja té gràcies a ell una obra magistral i moderna. No es podia començar de nou l'evolució a partir dels clàssics medievals o renaixentistes; el mèrit primordial de Verdaguer dins de la literatura catalana és precisament el d'haver obert pas amb el seu geni als nous corrents que havien de portar la poesia catalana a l'etapa de rica abundor actual.

Manuel DURAN

ESENCIAS Y MATERIAS PRIMAS S. A.

I: LA CATOLICA, 10
CABLE: ESYMAPRISA

TELS { 36-61-51
12-75-94

MEXICO, D. F.

NFORMACIO

RESUM DE PREMSA

RESSORGIMENT, BUENOS AIRES

El cinquantenari de la mort de Mossèn Cinto, que s'escaigué el 10 del mes passat, és recordat en l'article editorial de l'edició d'abril.

Es indubtable que sense l'aparició de Verdaguer, sense la seva aportació genial que féu donar un pas geganti a la nostra literatura, l'esforç inicial dels precursors (Aribau amb la seva Oda a la Pàtria, *Rubió i Ors amb* Io gaiter del Llobregat, *Marian Aguiló amb la seva obra de recerca i exhumació de les nostres lletres clàssiques), s'hauria alentit molt, si s'hagués salvat. Verdaguer, tant en la poesia com en la prosa, va fer que la llengua catalana adquiris novament aquella dolcor, flexibilitat i puresa dels millors temps de la seva esplendor, d'aquells temps en què el català era* parla de santa, de reis i de papes *i que entrava, respectada per tothom, a les cancelleries, reconeguda la seva oficialitat.*

En la mateixa edició es reproduceix, traduït al català, un treball del doctor Juan D. Colbert publicat per la revista argentina *Leoplán*, i en el qual s'analitza la tasca científica del doctor Francesc Duran-Reynals al laboratori de l'Escola de Medicina de la Universitat de Yale, en la qual s'ha fet remarcar per les seves notables investigacions sobre el càncer.

Arrodonint aquests dos comentaris amb un tercer, Vicenç Bernades, des de L'Havana, escriu sobre la figura d'un cubà fill de Sitges, el general Josep Miró i Argenter, col.laborador de Máximo Gómez i dels germans Maceo, en la guerra d'independència cubana. La república de Cuba acaba de commemorar amb diversos actes a l'Acadèmia de la Història, en sessió del Congrés i a l'Arxiu Històric de la capital, el centenari de la naixença del general Miró.

EUZKO DEYA

El *magnànim* gest del general Franco atorgant un indult en ocasió del 35è Congrés Eucarístic Internacional de Barcelona, dóna peu al director d'aquesta revista éuskara, Jesús de Garritz, en l'edició de juny, a fer un comentari.

En realidad, esta medida que quiere ser de generosidad, evidencia que Franco, siguiendo el ejemplo de aquellos ricos que, con injustas condiciones de trabajo, crean los enfermos para permitirse el gesto de donar hospitales de beneficencia pública, llena las prisiones de elementos demócratas para poder demostrar, un dia, su clemencia liberando a una mínima parte de los reclusos (...) Y mientras el franquismo trata de dar esa sensación de generosidad, de piedad oficial para los "descarriados" que no comulgan con sus ideales y sus procedimientos arbitrarios, los católicos vascos permanecen tras de las rejas de las prisiones, seguramente sin merecer un gesto de simpatía y de comprensión de todas esas personalidades invitadas al Congreso Eucarístico de la ciudad condal.

Segons manifestà el ministre de Justícia als periodistes, el decret d'indult tenia per objecte "contribuir al esplendor del Congreso eucarístico e incorporar a la vida social a los que durante el cumplimiento de sus condenas dieron pruebas de arrepentimiento". La generositat de la gràcia es limità "als estrictes termes de la defensa social" i en conseqüència, s'indultà del total de la pena els condemnats a menys de dos anys; la meitat quan es tractés de dos a sis anys i la quarta part quan la condemna fos superior a sis anys i no excedís de vint-i-cinc. El decret solament es referí, en realitat, als autors de delictes comuns i "especials" i sembla que s'entén per especials els perseguits per mercat negre o tràfec de divises. Si el decret no es referí als delinqüents polítics és perquè aquests no existeixen ni poden existir en un règim en el qual tota activitat política està definida com delicte comú: associació il.lícita, propaganda ilegal, vaga sediciosa, rebel.lió, etc. Es ben clar que aquesta gràcia no podia aplicar-se als responsables per delictes polítics que els codis franquistes castiguen amb penes molt més elevades. I tampoc no podien obtenir una reducció de pena, puix el decret excloïa de tals beneficis els reincidents, que probablement en són gairebé tots els presos polítics, ja que són ben pocs els antifranquistes que no haguessin estat condemnats per llur adhesió a la República, és a dir, per rebel.lió, auxili a la rebel.lió, responsabilitats polítiques, etc. La generositat de Franco, doncs, a la vigília de l'homenatge a la eucaristía, no arribà més enllà dels lladregots, carteristes, traficants de la miséria del poble, encara que oficialment es volgués donar a entendre que se'n benefiaren els detinguts polítics.

L'OBSERVATEUR, *París*

La celebració del 35è Congrés eucarístic ha tingut un destacat ressò en la premsa de diferents països, en la qual s'ha posat de manifest els sentiments contraris al règim franquista de la majoria del poble de Catalunya i la seva fe en el futur de la nostra pàtria.

A desgrat de les mesures draconianes —diu L'Observateur *de París—, detencions preventives, amenaces de represàlies, desplegament de nombroses forces policíaques i mobilització de sindicats falangistes, la població de Barcelona ha manifestat els seus sentiments encara que fos de manera indirecta: la calorosa acollida al llegat pontifici Mons. Tedeschini, que contrastà amb la fredor de la rebuda al general Franco. Aquesta manifestació indirecta havia estat facilitada pel mateix cardenal llegat qui, a darrera hora, modificà els seus plans per tal que la seva arribada no coincidís amb la de Franco.*

THE NEW YORK TIMES, *París*

L'edició europea del *The New York Times*, en una crònica del seu corresponsal a Madrid, Cianfarra, conegut per les seves simpaties al règim, diu:

Les recents manifestacions d'irredentisme català han decidit el govern espanyol a atacar el mal prohibint l'aparició de dues revistes catalanes, i detenint tres persones interessades en aquelles. Una de les revistes, Ressò, *era fonamentalment catòlica en l'esperit i en la lletra. El seu editor era Mossèn Ramon Muntanyola Lloret, rector d'Omelles de Nagaia, poblet pertanyent a l'antic districte electoral de Borges Blanques. L'altra revista és* Aplec. *El 18 d'abril la policia es presentà als tallers de l'Editorial Arca de Barcelona i s'incautà de tres mil exemplars de* Ressò. *Les autoritats allegueu que no comptava amb la deguda autorització, a desgrat que s'havia tolerat la seva publicació fins aleshores. Tres setmanes abans, els senyors Joan Grases, Antoni Jaume i Salvador Torrell foren detinguts i condemnats a trenta dies de presó. Els dos primers eren col.laboradors literaris de la revista i el darrer, propietari de l'Editorial Arca i distribuïdor de la revista. Ultra la condemna, se li ha imposat una multa de deu mil pessetes. Mossèn Muntanyola no ha estat molestat per tal d'evitar l'escàndol que suposaria la seva detenció en els medis eclesiàstics de Barcelona: Es diu que l'acció governativa contra* Ressò *és deguda a haver aparegut alguns articles que contenien vagues conceptes favorables al nacionalisme català. Les causes de la prohibició d'*Aplec *són menys clares. En els medis catalans s'ha afirmat que comptaven amb el permís necessari per a la seva publicació, otorgat pel Ministeri d'Informació; no obstant, el governador civil, Felipe Acero, que segueix les instruccions de Governació, prohibí la publicació de la revista.*

En els medis catalans s'afegeix que aquestes mesures cal incloure-les dins un nou programa repressiu contra qualsevol manifestació de nacionalisme català, iniciat setmanes abans del Congrés eucarístic, i que determinà la detenció de diveros intel.lectuals catòlics, els sentiments catalanistes dels quals eren ben coneguts i als quals s'advertí que se'ls faria responsables dels "incidents" que poguessin ocórrer durant la celebració de l'acte. Les detencions, foren nombrosissimes, sobretot entre antics elements sindicalistes, socialistes i del POUM.

Per altra part s'advertí a la Premsa que evités l'ús de les paraules Catalunya *i* català. *L'única vegada que aparegué als periòdics el primer d'aquests noms fou en el text oficial del missatge del Pare Sant quan evocà "la Moreneta de Montserrat, patrona del Congrés i Mare de Catalunya". A desgrat que la bandera segueix prohibida, el primer de juny, davant d'una gernació que no baixaria de 300,000 persones estacionades en una de les més amples artèries barcelonines, es pogué veure, en un dels turons propers, una gran bandera catalana. A pesar d'aquestes manifestacions, alguns catalans opinen que no existeix a Catalunya un moviment d'oposició ben organitzat degut a la força que posseeixen les autoritats espanyoles i al seu eficient dispositiu policíac que impedeix que brosti el sentiment autonomista. A part que els espanyols, en general, no són partidaris de l'irredentisme de Catalunya, que consideren com un factor de dissidència i una amenaça contra la unitat nacional, dissenteixen, però, dels mitians empletas pel franquisme per a reprimir-lo.*

THE NEW YORK TIMES

El 9 de juny, *The New York Times* publicava, sota al títol *Centrifugal Spain*, l'article que, traduït, reproduïm a continuació.

"El generalíssim Franco persisteix a voler induir els catalans a què oblidin el que són. Les darreres notícies ens parlen de la supressió de dues revistes en llengua catalana i de l'empresonament d'alguns campions del separatisme. El *caudillo* és un més en la llarga llista de reis i dictadors, des del segle XV, amb Ferran el Católic, a Primo de Rivera, en la segona desena del segle XX. De fet, ja Carlemany, als volts de l'any 800, insisti a assignar un caràcter espanyol a Catalunya, abans que aquest nom existís.

"Es pot simpatitzar amb el generalíssim, però és un fet que el nacionalisme és una manifestació tenaç de l'esperit modern, i que Catalunya,

per raó de la seva llengua, literatura, folklore i característiques racials, és una nació. Es per això que ha estat un problema trobar la manera que Catalunya —i també les províncies basques, Galícia i Andalusia— fossin parts integrants d'Espanya tot respectant les característiques nacionals de cadascuna.

"Pel que fa a Catalunya, hi ha hagut un conflicte modern fonamental, perquè ha estat l'única part d'Espanya que ha fet una Revolució Industrial com la d'Anglaterra, origen de la lluita entre l'oligarquia agrària madrilenya i la burgesia industrial de Barcelona. Madrid, emparat per la monarquia, l'exèrcit i l'església —i, des de la guerra civil, pel dictador— és contralista. La República, que acceptà el principi d'auto-determinació, ho pagà ben tràgicament.

"Hom no pot, doncs, condemnar el general Franco perquè combati el separatisme. Malgrat això, si de la història d'Espanya es desprèn alguna llicó, aquesta és que el nacionalisme no pot ser suprimit ni per la força ni per cap altre mètode. Les nacions de l'estat espanyol poden ser atretes, però mai suprimides.

"Malauradament, el seny no ha estat mai una virtut que destaqués en la història política d'Espanya. No hi ha cap estat europeu que hagi tingut tants fracassos polítics com Espanya durant els darrers segles. I ara ens ve el general Franco a repetir les mateixes follies del segle passat en voler destruir el que és indestructible: l'esperit català. Són els despropòsits d'aquesta mena el que dóna la raó als enemics del règim franquista. Franco és el *caudillo* que encara creu que es poden mantenir la llei i l'ordre per la força militar en lloc de fer-ho amb la cooperació voluntària i assenyada de l'estament cintalà."

El dia 11 de juny, el mateix diari publicava la carta que, també traduïda, reprodueïm.

"Al director de *The New York Times*. Després de llegir una notícia de Barcelona, a *The New York Times*, del 8 de juny, sobre la suspensió de dues revistes catalanes, vaig tenir la intenció d'escriure-us una carta que posés en evidència, fins per als admiradors i possibles aliats de l'estat franquista, la follia de la seva política. L'endemà, dia 9, vaig veure el meu propòsit miraculosament realitzat en el vostre editorial *Centrifugal Spain*. Novament, senyor director, els catalans d'arreu del món i els ciutadans catalans-nordamericans tindran motius d'agraïment per al *Times*.

"Mitjançant la supressió de tota la premsa de llengua catalana i fins i tot —qui ho podria imaginar!— prohibint la impressió dels mots *Catalunya* i *català*, el govern de Franco marca un nou rècord en l'experiment espanyol que fa cinc-cents anys que dura, d'exterminació de l'esperit nacional català. I aquesta nova provatura en ple segle XX no pot significar més que això: una intensificació del dislocament entre l'Espanya franquista i els set milions d'habitants de les terres de llengua catalana, amb l'afebliment de la força d'Espanya per raó del divorci desmoralitzador entre aquesta població, la més productiva industrialment, i l'Espanya de Franco.

"Els antics imaginaven que els seus déus començaven per tornar folls els homes que volien perdre. Simbòlicament pot semblar que això encara és així pel que fa als pseudo estadistes dictatorials dels estats que els seus déus volen arruïnar, puix que si els catalans —amb els bascos, gallecs i andalusos, com el *Times* diu molt bé— perden finalment l'esperança, que sempre tingué la majoria, de convertir l'Espanya centrífuga en una confederació de pobles ibèrics, ningú no podrà blasmar-los si les seves mirades implorants es giren d'orient a occident.

"Mutilar-se el nas per tal d'enutjar la cara[1] pot no ser una ximpleria tan gran com sembla als pobles lliures i satisfets, quan les masses i els pobles esclavitzats no tenen altre mitjà per a expressar la seva desesperació.

J. C. A.

1 *To cut your nose to spite your face* és un vell adagi anglosaxó que condemna les formes de venjança que fan més mal als qui les practica que als altres.

GERMANOR, *Santiago de Xile*

L'òrgan del Centre Català de Santiago de Xile, que dirigeix el nostre bon amic Domènec Guansé, publica en el seu número de maig, sota el títol *Foc Nou*, un editorial tan viu i de tanta actualitat, que el reproduïm per tal de contribuir a la seva difusió, que considerem convenient, entre els catalans; és un article que invita a la meditació i a l'examen de consciència.

A poc a poc la vida de la Generalitat s'ha anat extingint. Ningú no l'ha enterrada, però ja fa més d'un any que els catalans tenim la sensació de vetllar un cadàver. El seu silenci és absolut, impressionant. Poden reviscolar-se les persecucions a Catalunya: la Generalitat no promou cap protesta. Es produeixen fets internacionals adés favorables, adés desfavorables a la nostra causa: en cap cas no sabem què pensa la Generalitat. Es projecten moviments encaminats a unificar les activitats catalanes i, ni davant de l'entusiasme dels uns i del recel dels altres, la Generalitat no dóna mostres d'aprovació ni de refús. Desapareix el President del Parlament de Catalunya, i la Generalitat permet que s'estableixi una situació confusionària, de manera que ja ni sabem si tenim o no Parlament. Neixen i moren editorials i revistes, on es congrien encara moltes il·lusions, i la Generalitat, que no posseeix cap òrgan propi d'expressió, no dóna mostres de satisfacció ni de disgust. Per a res ni per a ningú no té una paraula d'estímul, i mai no troba una oportunitat escaient per a dirigir a l'interior o a l'exterior un missatge de fe i d'esperança. En aquesta actitud sembla que almenys hauria d'estimar els morts. Però desapareixen figures que ja tenen una significació històrica

rica, i la Generalitat ni tan sols té esma de fer-se intèrpret del dol nacional. Ha renunciat no sols a l'acció sinó a l'ús més elemental de la paraula.

Com a conseqüència, els catalans es troben desorientats i decebuts. Alguns van avenint-se a aquesta situació que es torna còmoda, i es desentenen de tots els problemes i esvaeixen els neguits. Obliden que Catalunya travessa un dels moments més greus de la seva història i que ha entrat en un tombant que fins pot desaparèixer o caure de nou en un provincianisme eixorc. Obliden els deures cívics més elementals i les responsabilitats que a tots ens pertoquen. Les enormes possibilitats de l'emigració que no han estat mai encara possades completament en joc, acaben malbaratant-se, i l'inconformisme, l'enyor i el sentiment català no troben altra via per a espandir-se que un alegre patriotisme de porró i de barretina.

Tot plegat no pot ser més lamentable. Es clar que no afirmarem que si tinguéssim una direcció i tots ens poséssim dempeus, aconseguiríem en un moment l'alliberació de Catalunya. Aquestes afirmacions són bones per als brindis d'un final de banquet. Però mal que no aconseguíssim d'avançar un pas, salvaríem almenys la nostra responsabilitat, encoratjaríem els catalans de l'interior, molts dels quals tenen encara els ulls fits en nosaltres, i la nostra emigració reprendria un sentit i deixaríem de semblar ànimes en pena, tot i que alguns no s'ho pensin perquè van d'allò més ben peixats. I si avançaríem o no un pas, si el resultat dels nostres esforços unificats serien o no estèrils, no ho sabem. Hi ha molta feina a fer i no tots han perdut l'esperança. Espolsem la passivitat dels nostres cors, fem ressonar sempre que sigui possible el nom de Catalunya, intervinguem com a catalans en totes les inquietuds universals i prosseguim, en el terreny moral, la guerra que va perdre's amb les armes i no pas per manca d' heroisme dels combatents.

¿No és això el que ens proposàvem quan vam posar el peu en terres de llibertat? ¿No fou per aquest motiu que una gran part de l'antiga emigració va rebre'ns amb els braços oberts? Ells esperaven uns catalans nacionals, disposats a seguir resistint, disposats a molts i a molts sacrificis, i la nostra actitud els ha decebut. Hem anat d'error en error. Hem portat a l'exili el que amb més pressa havíem d'haver abandonat: les nostres baralles intestines, que ells no han comprès mai i que, si a moments han compartit, ha estat per a augmentar la confusió. Ens hem embanderat en cledes, en lloc d'enarborar l'única bandera de tots.

Sortosament aquest període és superat. Han amainat les discòrdies. Poden alguns capitostos, incapaços d'evolucionar, no adonar-se'n encara. Però almenys la massa general que no ha caigut en un conformisme beat i els compatriotes més sensibles, creuen que és arribada l'hora de fer foc nou. No podem seguir vivint de mites i de records. Podem seguir admetent la legalitat de les institucions. Mirar-les com un símbol. Però les investidures han caducat. Els fantasmes han de fer-se enrera i no pretendre enlluernar més amb llurs inconsistents fantasmagories. Cadascú només val per la seva capacitat, pels seus dots i sobretot —sobretot— pels seus afanys i inquietuds, pel seu anhel de treballar per Catalunya. I és damunt d'aquesta base que ens hauríem de proposar d'organitzar-nos. Cal que els que tenen més directament la responsabilitat del punt mort on, per tants errors de tots, hem arribat, que facin examen de consciència. Que ens ajudin encara, si poden —i segurament podran si s'ho proposen lleialment—, a aixecar-nos de la postració actual, i a crear no direm un govern perquè no tenim res a governar, però sí un orga- amb les armes i no pas per manca d'heactivitats catalanes.

Notes del Països de Llengua Catalana

NOTA *de Mallorca*

L'EXPOSICIO DEL DICCIONARI

Al Palau de la Diputació es va inaugurar ahir l'exposició del Diccionari. La sala de sessions estava plena. Entre els assistents es trobaven quasi la totalitat dels nostres escriptors.

Va ocupar la presidència la poetessa Maria Antònia Salvà, que, per excepció, va abandonar el seu retir de Lluchmajor per pronunciar el parlament inaugural de l'Exposició. En aparèixer al saló i en retirar-se, els assistents li van dedicar afectuosos i entusiastes apluadiments. L'acompanyaren a la presidència el director del diccionari, Francesc de B. Moll; Joan Taix, president de la Comissió de Cultura de la diputació; Joan Rotger, degà de la catedral, i el president de la secció d'Arqueologia, Joan Pons. Van seure a llocs de preferència Manuel Sanchis Guarner i els membres de les comissions: de València, Joan Torres; de Barcelona, Manuel Blasi, Josep Ballester i Joan Mateu; de Mallorca, Antoni Amorós, Josep M. Llampart de la Penya i Josep M. Palou. També van ocupar llocs d'ho-

nor el rector de l'Escola lulista, Sureda Blanes; el director de l'Institut Femení, Bernat Suau; el del de Ramon Llull, Bartomeu Bosch; el director del Seminari Sóller, Marquès Arbona, i Marquès Coll de l'Obra.

Obert l'acte, Maria Antònia Salvà, que malgrat els anys conserva un envejable aspecte físic i continua la seva obra literària, va pronunciar el seu parlament, oferint l'exposició a les Illes. Va començar dient que se sentia molt honorada perquè se l'hagués designada per a fer aquell oferiment, per a la qual cosa no tenia altre mèrit que el seu amor a la llengua, a la qual havia consagrat tots els afanys de la seva vida. Va dir que l'exposició del Diccionari ho era de la nostra llengua, que no té res a envejar a cap altra del món. Va afegir que en l'acte ens acompanyava el record dels precursors, dels iniciadors i dels amics del diccionari, que van fer possible, amb els seus esforços, una obra que tanta importància té per a la nostra literatura.

A continuació va parlar Joan Taix, el qual, en nom de la Diputació, va felicitar a tots els que han fet possible l'exposició i especialment Francesc de B. Moll, que ha posat a la disposició del poble balear el tresor de la llengua, llegat de rei Jaume.

Després va parlar Francesc de B. Moll, el qual va regraciar la Diputació pel seu mecenatge, Maria Antònia Salvà per haver deixat el seu retir de Lluchmajor per honorar-nos amb la seva presència, i a tots els presents per la seva assistència. Va dir que no és improcedent parlar del diccionari a Mallorca, on va néixer i on s'ha elaborat. Va dedicar unas frases afectuoses a la memòria d'Antoni Alcover, treballador incansable, que va idear el diccionari per un sistema exhaustiu mai no emprat abans per a obres d'aquesta mena, per a la qual cosa va haver de començar per imposar-se una preparació científica que no tenia, i preparar després el material: les paraules vives, les antigues i les literàries. Va poder comptar amb molts col·laboradors en la feixuga tasca d'omplir fitxes. Moll explicà com l'any 1906 es va celebrar el I Congrés de la Llengua Catalana, al qual van assistir més de tres mil congressistes, molts d'ells estrangers, i va narrar les incidències de l'Institut d'Estudis Catalans, les discrepàncies i la ruptura, i la continuació del treball per Alcover; l'aparició del primer volum l'any 1926; la seva cooperació amb Alcover des del 1921, la interrupció motivada per la guerra i el valuós aiut que li presta, des del 1946, Manuel Sanchis Guarner. Francesc de B. Moll va acabar dient que després de la creació de les comissions de Barcelona i València, la completa realització de l'obra està assegurada, i assenyalà la importància que tindrà el diccionari com arxiu documental, potser l'esforç més remarcable que s'ha fet en lexicografia.

Tots els oradors van parlar en català.

Bartomeu FERRER

Palma de Mallorca, 2 de març del 1952.

NOTA *de València*

ARROS I TARONJA

No fa gaires anys, només cinc provincies *eren les interessades en el conreu de l'arròs. València produïa els dos terços de la totalitat, i la resta procedia de Tarragona, Alacant, Castelló i Múrcia. Avui, el total de les 62.844 hectàrees dedicades a l'arròs en tot el territori de l'estat espanyol pertanyen a setze* provincies. *València, 27.220 hectàrees per a 38.651 arrossers; Tarragona 16.000 per a 8.606; Castelló, 1.981 per a 6.418; Alacant, 1.034 per a 2.115; Girona, 1.523 per a 1.098; Lleida, 3.142 per a 1.165; Barcelona, 119 per a 81; Balears, 244 per a 1.869; Múrcia, 233 per a 563; Albacete, 300 per a 347; Sevilla, 6.675 per a 249; Càdiz, 255 per a 42; Badajoz, 479 per a 147; Ciudad Real, 326 per a 22; Saragossa, 2.805 per a 115, i Marroc, 392 per a 2. Un cop d'ull al quadro permet veure que València i Tarragona són les capdaventeres i que a València corresponen menys d'una hectàrea per conreador, mentre que a altres zones surten a més de cent hectàrees per conreador. Aquesta és la raó per la qual la qüestió de l' arròs segueix essent per a València d'interès fonamental.*

La Junta Provincial del Grup d'agres del Sindicat de Fruits i Productes Horticoles de València calcula en 1.300,000 tones la propera collita de taronja a València. D'aquesta producció pensa exportar-ne 900,000 tones, o sigui 200.000 menys que enguany. Als cercles econòmics es diu que, de l'exportació, es pensa enviar-ne la meitat a Alemanya i la resta a Anglaterra, França i els països escandinaus. Per a la venda a l'exterior caldria un sistema de major agilitat, suprimint les traves que fins ara ha significat la fixació dels mínims garantits, i es demanarà un sistema de llibertat de preus, a base de consignació i venda en ferm. Respecte al sistema de liquidació de divises produïdes, es propugna que les entitats bancàries liquidin automàticament als exportadors l'import de les seves trameses així que se n'hagi rebut la cobertura.

Vicent PERIS

NOTA *de Barcelona*

UN CONGRES

Tinc tantes coses per dir que no sé per on començar. Hom s'adona que viu un moment històric, encara que no n'havem les conseqüències immediates. Barcelona bull de forasters; el Congrés Eucarístic es desenrotlla enmig d'un èxit gran amb tot i que han fallat els estrangers. En canvi, de tots els indrets de la península han acudit peregrins: badocs, cridaires i amb un aire de superioritat que ens deixa esbalaïts. Han reeixit tant els que manen a desfigurar la nostra catalanitat —la qual a desgrat de tot és latent en totes les manifestacions—

que ens creuen de debò un poble penedit i sotmès, absent i avergonyit de culpes passades; un poble temorenc de no ser admès amb plena joia dins de la família nacional. *Així baladregen de triomfants la majoria de les hosts peninsulars. Però per dins la nostra història es redreça. Els esperits desperts se n'adonen, els contrastos són violents i les anècdotes sobre el nostre caràcter independent i retret de les moixigangues oficials es multipliquen. Així els estrangers que no són negats posen en tela de judici allò que se'ls dóna com una veritat i posen més atenció a allò que diu la veu popular, que es rumoreja o s'insinua. Adhuc entre els elements de la situació es nota aquesta manca de confiança; s'endevinen dissensions i incompatibilitats i rancors que un dia o altre sortiran a la superfície, per bé o per mal; això és difícil de preveure ara. Es tan clara, però, la humiliació inferida a Catalunya, a la pietat catalana, que fins i tot els catalans que sostingueren (potser de bona fe) posicions contràries al nostre esperit nacional esperen que el greuge sigui de derivacions saludables. Afegiu-hi les malifetes constants que les forces d'ocupació porten a terme contra la nostra cultura i la nostra economia, i tindreu una idea del descontent general que regna a la nostra terra. Entre els il·lustres visitants, molts se n'han adonat. La seva presència aquí, si més no, haurà servit perquè puguin escampar pel món el poc cas que a Catalunya es fa de certes figures. Els catòlics catalans no oblidaven els mots del cardenal Mercier escrits en circumstàncies semblants a les nostres: "El poder que ha envaït la nostra terra no és una autoritat legítima. Així, en la intimitat de la vostra ànima no li deveu estima ni inclinació ni obediència".—R. N.*

L L E T R E S

Joan Fuster: *Va morir tan bella — Cinc Invocacions.*

Joan Fuster, jove poeta de València, ens ha ofert aquesta petita *plaquette* que conté cinc sonets d'una sorprenent exactitud de paraula i d'imatge. Força, missatge, profunda emoció lírica són les característiques que es palesen en cada vers.

No conec Joan Fuster. Aquest és el primer brot de la seva poesia que m'ha arribat a les mans. Voldria en aquesta nota destacar aquells aspectes del seu vers que em semblen fixar-lo més clarament com a poeta líric.

Però en el moment que sorgeix la paraula "líric" es planteja un problema. La lírica moderna, es lírica en el sentit tradicional de la paraula? La lírica d'avui té un element de força íntima que fa pensar sovint en l'èpica. Recordem l'èpica íntima que poetes de països molt diversos, separats pel temps i l'espai, fan ressonar en llur vers estremit: Dylan Thomas a Anglaterra; St J. Perse —intel·lectual— a França; de vegades el propi Aragon; Neruda o Paz en la lírica moderna d'América. A Catalunya l'exemple ben actual d' Agustí Bartra. L'èpica ja no es èpica d'objectes. Es èpica de subjectivitats; ja no es èpica d'homes objectius, deïficats, intolerablement marmoris. Es èpica dels sentiments, epopeia de l'ànima contemporània que craqueja en els àmbits d'aquest món crític i esberlat en bocins d'idees i de clamors.

Joan Fuster se m'apareix com un d'aquests homes en els quals la paraula ja no diu tan sols sentiments personals, formes senzilles, llises i blanes de la sensibilitat. Es un poeta en el qual es mesclen els elements, les coses, les vides entrellaçades dels homes, el dolor, la pàtria en la unitat de presència que és sempre el subjecte viu, el líric vertader, el que no es detura en els aspectes superficials de les coses i que penetra en el sentit de la realitat per a integrar-la en la seva ànima.

El primer quartet del primer sonet es un exemple molt clar del que crec veure en la seva poesia:

Cantar allò amb que canto, la paraula
treta de mi, de tots, poble i secret.
Dir, oh llenguatge, el teu pols o món de faula
aquest túnel de roses que m'has fet

"La paraula treta de mi, de tots, poble i secret". No veiem aquí unides les dimensiones d'una lírica que enllaça amb els seus braços de força i de precisió tècnica la totalitat de les coses: el subjecte, el poble, els homes, el misteriós secret de tota poesia?

Un dels aspectes més interessants de l'obra de Joan Fuster és el seu sentiment de catalanitat. Si en el segon sonet ens parla de la seva València:

A l'hora del record seràs, València,
una ardent mida d'obres i raó....

en el sonet cinquè una pregària a la pàtria total ens fa percebre amb claredat la unió indestructible dels països que parlen una mateixa llengua i que troben en el verb comú la identificació de llurs principis, de llurs desigs, de llurs esperances:

Ara us preguem per Catalunya. Oh Déu!
Ni terra ni cançó: pa que més val
ella ens contra en la carn com un foc greu
i ens força a un clar designi seminal.

Poeta de la llibertat, de la força unitària i transcendent que implica el subjectivisme autèntic, Joan Fuster és una realitat en el punt on comença a ésser una promesa.

Ramn XIRAU

● Editat per l'Institut Català d'Art i Cultura, de París, ha aparegut el primer número de la revista *Presència Catalana*, amb col.laboracions de Mercè Rodoreda, Armand Obiols, Pere Bosch-Gimpera, Just Cabot, Ramon Xuriguera i altres.

● Edicions Lletres té en premsa un volum de poemes de Manuel Duran: *Ciutat i Figures*.

● El poeta provençal Louis Bayle treballa, des de fa mesos, en la traducció al francès del poema *Màrsias i Adila*, d'Agustí Bartra.

● En el número de *Las Españas* corresponent al mes d'abril han aparegut, en català, treballs d'Antoni Ribera, Joan Fuster, Carles Riba, Màrius Torres i Eulàlia Romaní. L'esmentada revista publica també *Calipso*, d'Agustí Bartra, traduïda al castellà per Ana Cruces Campos.

● A Barcelona, Josep Roig i Raventós està a punt d'acabar una nova novel.la. També ha enllestit dos volums de narracions Jaume Martí i Marull. I s'anuncia la publicació d'un llibre de Mossèn Carles Cardó, exiliat a Suïssa, que portarà per títol *L'Evangeli d'avui*, el qual seguirà seguit de la reimpressió de *La nit transparent* i *El diàleg interior*.

● A Mèxic s'anuncia la represa de la Col.lecció Catalònia, que dirigeix Avelí Artís, amb *Benissanet*, d'A. Bladé Desumvila.

● Ha aparegut a Mèxic *Macià. La seva actuació a l'estranger* (224 pp.), primer volum de la Sèrie Documents, d'Edicions Catalanes de Mèxic.

● Els amics i admiradors de l'escriptor Joan Oller i Rabassa, del Consell Permanent dels Jocs Florals de Barcelona, guanyador del Premi Fastenrath l'any 1931 amb la seva novel.la *Quan mataven pels carrers*, fill de Narcís Oller, li han organitzat un homenatge amb motiu de complir setanta anys. Es tracta de l'edició de la seva darrera novel.la, titulada *Home endins*, que és publicada en edició limitada de bibliòfil. Només s'editen 200 exemplars en paper de fil, numerats i signats per l'autor. Signen la invitació a l'homenatge: Catarina Albert, Leandre Amigó, Charles Bauby, Pere Català, Ferran Canyameres, Joan Escofet, Joan M. Guasch, Felip Graugés, Josep Iglésies, Josep M. López Picó, Rossend Llates, Joan Llongueres, Jordi Rubió, A. Rossich Catalan, Josep M. Rovira Artigues, Jaume Rosquelles, Miquel Saperas, Octavi Saltor, Joan Bta. Solervicens, Josep Ma. de Segarra i Rafael Tasis i Marca.

● El 12 de juny, a l'Orfeó Català de Mèxic, Josep M. Miquel i Vergés va donar una conferència sobre la personalitat i l'obra de Jacint Verdaguer.

● Els Jocs Florals de la Llengua catalana es celebraran enguany a Tolosa del Llenguadoc, el 26 d'octubre. El premis i donatius poden adreçar-se al tresorer de la Comissió organitzadora, Josep Ribera, 33, rue Condorcet, Toulouse (H.-G.); els treballs que optin al concurs, al secretari del jurat, Alfons Serra Baldó, 1, Boulevard d'Arcole, Toulouse (H.-G.)

● Segons l'agència OPE, el Centre Català de New York prepara l'edició del Llibre dels Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats en aquella capital la tardor passada.

● Teresa Castellà Valls, d'Igualada, ha publicat el seu primer llibre de Poemes, *Veler de somnis*, amb una presentació de Tomàs Roig i Llop.

● La col.lecció L'Espiga, de València, ha publicat el seu volum desè, un llibre de poemes de Maria Beneyto.

● A València s'ha publicat *Lucrècia Borja*, d'Elias Olmos Canalda.

● Ha sortit a València l'almanac de *Las provincias*, el primer número del qual, es publicà l'any 1880 sota la direcció del poeta Llorente. L'exemplar corresponent al darrer any inserex bon nombre de textos en valencià, entre els quals destaca un treball d'E. Soler i Godes sobre la València del 1851.

● Sota el títol *El doble moment de Fidel Riu*, Miquel Dolç estudia a *L'Almudaina* la darrera producció poética del citat escriptor, el qual, després de vint anys de silenci, ha reprès la seva activitat literària. Aquesta nova tongada de Fidel Riu s'obre l'any 1950 amb la publicació de *Terra daurada*. "De nou —diu el crític mallorquí— predomina en la seva vida espiritual, quasi amb absoluta hegemonia, el tema rural i muntanyenc, la convivència íntima amb la terra i l'altura, les plantes i els arbres; el motiu pirinenc és el més sostingut i sens dubte el més assolit. El poeta acaba de consagrar ara, encara amb més minuciosa descomposició d'elements, un sol d'aquests aspects, el de les flors, en el seu recent llibre *Flors palpitants*, editat en la valuosa col.lecció barcelonina *Torrell de Reus*. Sols aquells habituats a les finíssimes miniatures poètiques realitzades per Maria Antònia Salvà o per Josep Carner, podran copsar amb tot el seu sentit la gràcia d'aquestes petites peces palpitants."

● Ha estat inaugurada l'exposició del *Diccionari Català-Valencià-Balear*, al palau de la Diputació de Palma. Diversos centres d'ensenyament mitjà han organitzat visites col.lectives. Els professors Ignasi Ribes, Ignasi Bonnín, Manuel Sanchis Guarner, Antoni Amorós i Francesc B. Moll expliquen el contingut de l'exposició als alumnes visitants.

● El franciscà P. Ginard Bauça ha escrit un opuscle amb l'elogi fúnebre de Mossèn Salvador Galmés, el benemèrit

editor de les obres de Ramon Llull. El llibret ha estat editat per l'Escola Lulista de Mallorca.

● Mossèn Ramon Muntanyola ha donat per l'interior de Catalunya una sèrie de conferències sobre la seva poesia nadalenca.

● Miquel Llor, l'autor de *Laura a la ciutat dels Sants*, de la qual ja s'han fet sis edicions, ha reunit els seus contes de 1925-1950 i els ha publicats a la Biblioteca Selecta.

● El venerable historiador i folklorista Aureli Capmany ha publicat en un volum de prop de 400 pàgines, amb il.lustracions, un *Calendari de llegendes, costums i festes tradicionals catalanes.*

● Un altre dels nostres folkloristes més actius és, sens dubte, Joan Amades. El seu darrer recull és l'obra en dos volums *Folklore de Catalunya*, publicats per la Biblioteca Perenne. El segon volum conté el cançoner català amb 30,000 refranys, 4,000 cançons populars i 6,000 endevinalles.

● L'Editor Aguilar, de Madrid, ha publicat una versió espanyola, feta per Carlos Poyo, de la famosa novel.la de Narcís Oller *Pilar Prim.*

● S'anuncia la immediata aparició, dintre la col.lecció de guies turístiques Daimon, de les de Catalunya, Balears i País Basc, entre altres. Es publicaran en espanyol, per força.

● Maria Dolors Orriols ha publicat a Barcelona un llibre de narracions titulat *Reflexos*, amb il.lustracions de Marcel Martí.

● Josep M. de Segarra ha publicat el segon volum de la seva versió catalana de la *Divina Comèdia*, titulat *Purgatori.*

● J. V. Foix ha llegit una tria dels seus poemes, amb un fons musical de composicions escollides pel poeta, al Club 49, del Hot Club de Barcelona.

● *Després*, novel.la de Maurici Serrahima, ha estat considerada com la més ambicosa i reeixida de l'autor. Salvador Espriu ha dit que Serrahima va camí de convertir-se en l'hereu, més o menys directe, de Narcís Oller.

● Maria Castanyer ha llegit un recull de la seva producció lírica en sessió privada. Josep Ma. Boix i Selva en va fer la presentació. En la mateixa sessió, Josep Rierola va llegir les seves *Estampes de Ciuret* i altres poemes, presentat per Felip Graugés.

● Per tres vots contra dos, Josep Pla va guanyar el *Premi Martorell* 1951, en lluita amb Ramon Planas, Manuel de Pedrolo, Ramon Fontanilles, Josep Iglesias i Roser Grau. La novel.la de Josep Pla es titula: *El carrer estret* i ha estat editada dintre la Biblioteca Selecta, de Barcelona.

● *Aplec* era el títol d'una nova revista catalana, dedicada exclusivament a temes literaris, que havia estat autoritzada pel règim i que dirigia l'escriptora Maria Dolors Orriols. Però en sortir el primer número, ningú no sap perquè, la policia va recollir tota l'edició.

● Al Concurs Literari organitzat per la Llibreria de les Galeries Laietanes, de Barcelona, han guanyat el primer i segon premis, respectivament, de Poesia, Oscar Samsó, amb *Les coses d'aleshores ja no són* i Albert Manent, amb *Memòria tardoral.* El Jurat el formaven Joan Vinyoli, Joan Oliver i Tomàs Garcés. El premi de contes ha estat guanyat per Jordi Sarsanedes, amb *Contra la nit d'aboixangó*, i ha quedat finalista l'escriptor Miquel Llor amb el seu conte *Invitació al vici.* El Jurat per a la prosa el formaven Maria Aurèlia Campmany, Salvador Espriu i Maurici Serrahima, el qual va haver de ser substituït per Frederic Pau Verrié.

● El doctor Gregorio Marañón, en el pròleg a *Vida de Cambó*, de l'escriptor espanyol García Venero, diu: "Cataluña es un gran pueblo. Tiene sus pasiones vivas, como todos los pueblos enhiestos, y las pasiones vivas de los pueblos están necesariamente ribeteadas de extremismo..."

● L'historiador Enric Baiarri Bartomeu prepara la constitució de l'Institut d'Estudis Dertosensos, dependent del de Ramon Berenguer IV, la seu del qual és a Tarragona.

● El Centre de Lectura de Reus ha publicat la convocatòria del seu V Certamen literari, que organitza per commemorar el centenari del naixement de l'arquitecte Antoni Gaudí, fill de Reus.

TEATRE

● L'Agrupació Cultural Uralita, de Cerdanyola, estrenà una nova obra de Ramon Vinyes: *El bufa-núvols.*

● Ramon Vinyes, que havia retornat del seu exili passat a Barranquilla (Colombia), ha mort a Barcelona. Aquests darrers temps s'havia dedicat de manera preferent a promoure l'activitat teatral en les entitats obreres i especialment entre els grups teatrals de les cooperatives catalanes de consum.

● El 26 d'abril, l'Agrupació d'Art Dramàtic, de Mèxic, va estrenar a la Sala Guimerà el poema dramàtic en tres actes, de Rafael Folc Capdevila, *La Tramuntana.*

● L'Ajuntament de Prat de Llobregat ha organitzat diversos actes en honor d'Enric Borràs, entre ells una recepció a l'Ajuntament i el descobriment d'una placa que dóna el nom d'Enric Borràs a un carrer de la població. L'agrupació El Lobregat de les Flors va interpretar la sardana *L'Empordà.*

● La companyia de teatre amateur *Artis*, prepara a Palma l'estrena de *Més vell que el pastar*, de Martí Mayol, obra de la qual es tenen molt bones referències.

● Al Teatre Club Diagonal, de Barcelona, s'està donant una

sèrie de representacions teatrals a base d'estrenes. Fins ara s'han donat les obres següents: *Gulliver i els gegants*, comèdia en 3 actes de Rafael Tasis; *No jutjaràs...*, comèdia en 3 actes de Joan Cornudella; *Generosa*, comèdia en 3 actes de Claudi Fernández Castanyer; *La presó de Lleida*, poema en un acte, dividit en dos quadres en vers, de Joan Rial Sallares; *Desvetllament*, comèdia en 3 actes de Jaume Arau Gatuelles; *Unica filla*, comèdia en 3 actes de Josep Brillas; *El Llicenciat de Montpeller*, poema dramàtic en 3 actes i en vers, inspirat en una llegenda barcelonina, del nou escriptor Eduard Guasch i Vinyes; *I Maritza*, comèdia en 3 actes de Josefina Solsona i Querol.

● Claudi Fernàndez Castanyer, ex-secretari de l'Associació de Teatre Selecte de Catalunya, ha mort a l'edat de 57 anys.

● Els Amics del Teatre de l'Orfeó de Sants, de Barcelona, han organitzat unes representacions amb *La Casa de l'Art*, de Rossinyol, i *L'amor vigila*, de Miquel Poal-Aregall.

● *La Vida d'un Home*, comèdia de Feliu Aleu, ha tingut un èxit extraordinari al Teatre Romea de Barcelona.

● A les sessions matinals de diumenge, s'ha estrenat al Romea, de Barcelona, la comèdia dramàtica en 3 actes de Miquel Oller titulada *El germà inventor*, interpretada pel Quadre Escènic de la Cooperativa La Formiga Martinenca.

● Al Teatre de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvi, del carrer de Rosselló, de Barcelona, s'ha fet una representació de *Camí de ramats*, obra d'Esteve Albert amb melodies de Joan Lluís.

● Formant part de les representacions organitzades per F. E. S. T. A. (Foment d'Espectacle Selecte i del Teatre Associació), s'ha estrenat al Centre Parroquial d'Horta, a Barcelona, la narració en un pròleg i tres actes, original de Santiago Vendrell i Josep C. Tapias, titulada *El Port de les boires*, sota la direcció de Francesc d'A. Toboso.

● El 6 d'abril, la Secció de Teatre del Casal de Catalunya, de París, va posar en escena el drama de Millàs Raurell *Els fills* i el diàleg d'Agust Barbosa *Jugar a casats*.

ARTS PLASTIQUES

● A la Sala Caralt, de Barcelona, dedicada a l'art modern, Riu Serra, escultor, i Guansé, pintor, van tenir oberta una exposició de les seves obres del 9 al 23 de febrer.

● Després, a la mateixa sala, va exposar el pintor Jordi Curós.

● A París, en una exposició organitzada per Pau Picasso i Antonio Aparicio a la Galeria Henri Tronchier, hi havia obres de Joaquim Torres Garcia i Antoni Clavé.

● A New York, Dolors Canals de Junyer, en tornar de Suècia, ha parlat del gran interès que als centres universitaris suecs va trobar per la cultura catalana.

● J. Narro, el dibuixant català, ha abandonat Catalunya i s'ha residenciat a Mèxic. Narro, aquests darrers anys, s'havia dedicat preferentment a la il.lustració de llibres. I un dels seus nombrosos encerts com a dibuixant foren les il.lustracions fetes a l'obra infantil *Sis Joans*, de Carles Riba.

● El jove Jaume Canyameres ha fet a les Galeries Syra, de Barcelona, una exposició de pintures que ha causat sensació. Rafael Benet n'ha fet la presentació dient que "és inqüestionable la personalitat i l'originalitat" de l'artista.

● Bofill i Smith ha fet una exposició de fotografies de Mèxic al Centre Excursionista de Catalunya.

● En la Exposició Biennal d'Art Hispanoamericà, que ha tingut lloc a Madrid, la participació dels pintors i escultors catalans ha estat considerada com la millor aportació de conjunt. "Si hi hagués hagut un premi per a la millor representació col.lectiva, hauria correspost als artistes catalans", ha escrit el crític A. del Castillo. Els vestibuls, dos passadissos i dotze sales del Palau d'Exposicions del Retiro ocupava la compacta manifestació artística catalana, la qual constituïa la base de la que fou la darrera exposició del Museu d'Art Modern del Parc de la Ciutadella.

● A Barcelona s'ha fet el I Saló d'Art Modern Basc. Hi han participat els pintors Alvarez Ajuria, Echevarría, García Valenzuela, Murga, Otaño, Olaortúa, Bodet Villa i Uranga.

● El pintor barceloní Josep Ventura, que ha passat una llarga temporada a Mallorca, ha fet una exposició dels seus olis a La Pinacoteca, de la capital del Principat. Entre les teles més ben resoltes hi ha el *Torrent de Perenys*, *Biniarreitx* i *El Teix*.

● Les sales d'art de Barcelona, durant els darrers mesos, han tingut obertes les següents exposicions: *La Pinacoteca*: J. Olivet; *Grifé i Escoda*: Ismael; *Sala Busquets*: A. Valdemi; *Syra*; Xavier Nogués (gravats); *Sala Rovira*: Roca Delpech; *Galeries Augusta*: Montserrat Barta; *Sala Velasco*: R. V. Couvrer; *Galeries Pallares*: J. Durany; *Seleccions Jaimes*: J. Casas Devesa; *Sala Gaspar*: Martínez Lozano.

● L'arquitecte Cèsar Martinell ha escrit *La Escuela de la Lonja en la vida artística barcelonesa*. Porta un pròleg de l'escultor Frederic Marés, actual director de Llotja, del qual fa un elogi extraordinari per haver fet donació a la ciutat de Barcelona de les seves col.leccions d'art.

● Al Cercle de Belles Arts, de Palma, Antoni Coves Bosch ha exposat catorze pintures.

● El 15 d'abril es va obrir a la Biblioteca Nacional de Panamà una exposició d'aquarel.les de Torres Bachs.

● El diari *La Capital*, de Buenos Aires, en comentar les obres presentades a l'exposició col.lectiva de "Pintores argentinos", a la Galeria Rose Marie, esment aamb elogi les de Josep Roig.

● El llibre *Por los nuevos caminos del arte*, de Ricardo E. Batti, editat l'Argentina, conté un estudi monogràfic sobre Joan Batlle Planes.

● Del 6 de febrer al 3 de març la Galeria Buchholz, de Nova York, va presentar una exposició retrospectiva de les obres d'Aristides Mallol (1861-1944), en la qual va donar a conèixer vint-i-tres de les seves obres del periode de 1898 a 1944, proporcionades a la galeria pel fill de l'artista. El conjunt comprenia deu dibuixos i set litografies d'aquest mestre de l'escultura moderna.

● L'escultor Canyes ha fet una exposició de les seves obres —dues figures de pedra i diverses reproduccions en bronze— a la sala Decor, de la ciutat de Mèxic.

MUSICA

● A la darrera temporada d'òpera del Liceu de Barcelona es va representar *La flama*, *La dona sense ombra*, *La Bohèmia*, *La Traviata*, *Tsar Saltan*, *Aïda*, *Boris Gudonov*, *Tristany i Isolda*, *Tannhauser* i *L'Anell dels Nibelungs*.

● El llibre *De música y de músicos*, de Carlos Curiel, publicat a Ciudad Trujillo, porta una introducció de Manuel Valldeperes.

● *Solidaridad Nacional*, diari de la Falange Barcelonina, ha demanat la medalla d'or de la ciutat per a l'Orfeó Català.

● L'Orfeó Gracienc, dirigit pel mestre A. Pérez Simó, ha donat al Palau de la Música Catalana de Barcelona una audició de la Pàssió de Nostre Senyor Jesucrist segons l'Evangeli de Sant Joan, de J. S. Bach, acompanyat de l'Orquestra Simfònica que dirigeix el mestre Josep Ma. Roma; actuaren de solistes vocals Pura Gómez, soprano; Montserrat Martorell, contralt; Gaietà Renom i Bartomeu Bardagí, tenors; i Josep López Esparvé i August Dalet, baixos.

● El compositor i director Agustí Alaman, fundador de la Coral Polifònica Valentina (1942), que porta donats uns dos-cents concerts a València, Barcelona, Alacant, Castelló i Madrid, ha estat homenatjat amb motiu d'haver complert deu anys d'existència aquella Coral. Han acudit a retre homenatge al mestre Alaman les corals d'Alacant, Sagunt, Sueca, Godella, etc. I s'hi van adherir les d'Utiel, Elx i Crevillent. El mestre Alaman es proposa federar totes aquestes corals valencianes.

● L'Agrupació de Camera de Barcelona ha fet un homenatge a la memòria del Mestre Enric Morera.

● Victòria dels Angels, després dels seus grans èxit a la Metropolitan de Nova York, ha passat uns dies a Barcelona i després ha anat a cantar el *Faust*, de Gounod, a l'Opera de París.

● Ha estat reparat i perfeccionat d'estructura i harmonització el gran orgue de la Catedral de Barcelona, que fou construït l'any 1540 pels organistes barcelonins Pere lo Flamenc, Francesc Farmer Granollet i Pere Rabasta.

● *Música y Artes visuales*, publicació de la Unió Panamericana, de Washington, esmenta en el seu número de maig, entre els darrers llibres publicats sobre música a Europa, *La música en la provincia franciscana de Valencia*, de Vicent Pérez-Jorge (València, 1951), i *Historia de la ópera: de Claudio Monteverdi a Richard Strauss*. (Barcelona, 1951).

● Ned Rorem ha escrit aquests mesos passats la música per a un ballet inspirat en *El retrat de Dorian Gray*, d'Oscar Wilde, que es deu haver estrenat el mes de maig a Barcelona.

● Als concerts d'inauguració i clausura del Festival de Prada, el 15 i el 29 de juny, Pau Casals va interpretar l'*Ofrena Musical*, les *Quatre suites per a violoncel sol* i la *Tercera sonata per a viola de gamba*, de Joan Sebastià Bach. Els altres cinc programes del festival van ser dedicats a l'obra de Schubert, Schumann y Brahms. El festival es va celebrar a l'abadia de Sant Miquel de Cuixà, amb la participació de la soprano Maria Stader, la mezzo soprano Nennie Tourel, els pianistes Myra Hess, Mieczyslaw Horszowski, Eugene Istomin i Leopold Mannes; els violinistes Alexander Schneider, Francine Sorbets-Fras, Isaac Stern i Joseph Szigeti; els violistes Milton Katims i Milton Thomas; els violoncel.listes Pau Casals, Madeline Foley, Maud Tortelier i Paul Tortelier; el flautista John Wummer, i la oboista Laila Storch.

● L'Orfeó Català, de Barcelona, fou acomiadat amb un festival de gala al Palau de la Música Catalana i ha estat rebut triomfalment de retorn de París on ha assolit èxits esclatants amb els seus concerts celebrats al Palau Chaillot i a Notre Dame. Al Palau Chaillot va cantar obres populars catalanes i la *Missa en Si menor*, de Bach, amb la col.laboració de l'Orquestra Colonne, la qual ha promès una visita a Barcelona.

● El violoncel.lista Gaspar Cassadó ha interpretat el concert d'Aram Khatxaturian, amb l'Orquestra Municipal que dirigeix el Mestre Toldrà. En el mateix concert es van donar la *Simfonia Linz*, de Mozart; *El Camí*, de Jaume Pahissa, i *Els Mestres Cantaires*, de Eagner.

DIVERSES

● Amb motiu del Congrés Eucarístic celebrat a Barcelona, els demòcrates cristians de Catalunya han repartit uns fulls en els quals es recorda l'afusellament del seu líder Manuel Carrasco Formiguera, el 9 d'abril de 1938, al penal de Burgos.

● El decret en virtut del qual el café deixa de ser article racionat no ha il.lusionat ningú. La premsa ha recollit les declaracions d'un comerciant del ram, segons el qual, al territori de l'estat espanyol es consumeixen a l'any vint-i-cinc milions de quilos de café; set procedeixen de la Guinea, cinc entren de contraban i tretze són succedanis. Coincidint amb la publicació del decret de venda lliure, es va autoritzar un industrial per a fabricar un succedani a base de cigrons, mongetes, llentilles, xicòria, civada i remolatxa.

● S'ha inaugurat la doble via entre Reus i Tarragona. A les obres s'han empleat 3.000 tones de carril, 66.000 travesses i 50 canvis de via complets, a més d'altre material. El cost de les obres s'aproxima als cinquanta milions de pessetes.

● S'està preparant el Vè. Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, que es celebrarà a Saragossa del 4 al 12 d'octubre d'aquest any. Fins ara s'han donat com a temes definitius els següents: *Bibliografia sobre el rei Ferran; Relacions d'Aragó amb els altres regnes; Política peninsular de Ferran el Catòlic; La Mediterrània a l'època de Ferran; Problemes religiosos i eclesiàstics; Història americana d'aquella època*; i *El pensament polític de Ferran, el Catòlic.*

● Els homenatges al bacteriòleg Jaume Ferran i Clua, fill de Corbera d'Ebre, amb motiu de complir-se cent anys de la seva naixença, agafen proporcions d'homenatge nacional. L'Ajuntament de Barcelona ha creat un premi de 25.000 pessetes dedicat a impulsar els treballs d'investigació científica. Aquest premi serà atorgat cada dos anys. L'Ajuntament de Tarragona també prepara actes d'homenatge al doctor Ferran, descobridor de la vacuna contra el còlera l'any 1884. A l'Hospital d'Infecciosos de Barcelona, que dirigeix el doctor Tries de Bes, també s'ha organitzat una ssessió en homenatge al gran home de ciència català.

● Les festes del VII Centenari de la fundació de Castelló, en les quals es recorda la data en què Jaume I va concedir l'autorització perquè el primitiu nucli urbà es traslladés al Pla de Barriana, s'han celebrat amb tot esplendor. La cavalcada del pregó fou una manifestació folklòrica meravellosa. A l'homenatge a l'alt rei en Jaume, assistiren representacions de les ciutats de Barcelona, Tarragona, Lleida, Girona, València i Alacant.

● L'Ajuntament de València gestiona l'adquisició de l'arxiu de la casa del marquès de Dues Aigües.

● Segons el cens oficial espanyol del 1950, Barcelona compta amb 1.280.179 habitants i València 509.075, mentre la capital d'Espanya arriba al 1.618.435.

● Anselm Maria Albareda Ramoneda ha estat elegit abat de Ripoll. Nasqué a Barcelona el 1892. Ingressà al monestir de Montserrat als dotze anys. Professà el 1908. Estudià al Col.legi Internacional Benedictí de Roma. Retornat a Monserrat dirigí la impremta del monestir i la *Revista Montserratina*. Tornà a Roma l'any 1921, i estudià paleografia; després metodologia i crítica històrica a Friburg. Novament a Montserrat, col.laborà en la *Analecta montserratina* i *Catalònia monàstica*. Escriu *Història de Montserrat* i *Abat Oliva* (1931) i els estudis sobre Sant Ignasi a Montserrat (1935).

● A Barcelona s'ha commemorat el centenari de l'establiment dels estudis d'enginyeria industrial. A l'edifici de Llotja s'ha descobert una làpida que recorda la data del primer d'octubre del 1851 en la qual, i en el mateix històric palau, s'iniciaren els cursos.

● S'han complert els setantacinc anys de la fundació del Centre Excursionista de Catalunya. Per a commemorar-ho, la junta directiva del centre, amb la col.laboració de les seves seccions, ha organitzat diversos actes: excursió col.lectiva a Montserrat, ofici de difunts, exposicions i audició de sardanes a la plaça del Rei.

● Josep Ma. Guilera ha parlat de la travessia del Turó de Monserrat a Costa Rasa, a la tribuna del Centre Ecursionista de Catalunya.

● La *Geografia de Catalunya*, que havia dirigit Pau Vila, avui exiliat a Venezuela, i que edita la Barcino, serà continuada molt aviat.

● La revista *San Jorge*, de la Diputació de Barcelona, ha publicat un treball molt documentat sobre el Palau de la Generalitat del Regne de València, original de Jesús Albert.

● Durant els dies 18-23 de maig, es degué celebrar a València el II Congrés internacional citrícola dels països de la Mediterrània: Itàlia, Grecia, Turquia, Xipre, Líban, Palestina, Egipte, Marroc, Algeria, etc.

● El Casal Valencià de Barcelona, ha inaugurat el seu nou estatge al carrer d'Avinyó 32 principal.

● La Societat Catalana d'Estudis Històrics, filial de l'Institut d'Estudis Catalans sota el patronatge del comitè d'honor format per Agustí Duran i Sanpere, Jordi Rubió, Pere Bosc Gimpera, Abat Dom A. M. Albareda, J. Baltrusaitis, W. S. Cook, R. Filangieri di Candida, P. Levedan, W. Neuss i Ch. R. Post, ha enllestit una *Miscel.lània Puig i Cadafalch* en homenatge al president de l'Institut d'Estudis Catalans. L'obra fou començada amb motiu de complir vuitanta anys el prestigiós historiador de la nostra arquitectura romànica (17 d'octubre del 1947). Aquesta Miscel.lània és formada per dos volums que recullen estudis d'arqueologia, d'història de l'art

i d'història general, escrits expressament per homes de ciència catalans i estrangers. El comitè executiu d'aquesta edició-homenatge el formen Ramon Aramon i Serra, J. de C. Serra Ràfols, R. Albert i Llauró, i M. Coll i Alentorn.

● Rafael Closes, advocat catalanista barceloní, ha mort. Havia estat secretari de la Comissió Jurídica Assessora del Govern de Catalunya i sempre s'havia distingit per la seva fidelitat a la Pàtria.

● L'Ateneu Mercantil de València ha nomenat nova junta.

● Fèlix Duran i Canyameres ha parlat a Barcelona, al Centre Excursionista de Catalunya, en una sessió necrològica dedicada a l'arquitecte Jeroni Martorell.

● En els terrenys de la necròpolis celtíbera de Can Missert, de Terrassa, s'han trobat ossos a una profunditat d'un metre vuitanta per sota dels nivell on es van trobar, anteriorment, les urnes cineraries de la primera Edat del Ferro.

● La torre gòtica de les Drassanes que hi ha al Paral.lel, a Barcelona, serà restaurada amb un pressupost de 250,000 pessetes.

● La Diputació de València ha adquirit en dos milions trescentes mil pessetes el Palau de Gaudenes per a instal.lar-hi oficines pròpies. L'edifici data del segle XVIII.

● Antoni Bayarte ha iniciat a Mèxic la fabricació de paper de diari amb el bagàs de la canya de sucre. La primera edició en la qual s'ha empleat aquest paper ha estat la d'*Ultimas Noticias*, de la ciutat de Mèxic, del 24 de juny. Antoni Bayarte va néixer a Barcelona l'any 1901. Estudià la carrera d'enginyer químic a l'Escola Industrial de la capital de Catalunya. Des de l'any 1929 s'ha dedicat a la fabricació de paper de cel.lulosa. Mèxic importà durant l'any 1950 més de 36 milions de pesos en paper de periòdic del Canadà, i cel.lulosa per a la fabricació de paper, en el mateix període, per més de 55 milions. Si es porta a terme la industrialització integral del paper del bagàs de canya, Mèxic estalviarà a l'any prop de 82 milions de pesos i podrà donar feina a uns 10,000 obrers.

● Patrocinat per les més altes autoritats de la política i de la ciència franceses, s'ha constituït a París un Comitè dels Amics de Francesc Aragó. El seu objecte és recollir fons per a l'erecció d'un monument a l'il.lustre català en la seva vila nadiua d'Estagell (Fenol.ledes), en reemplaçament del que fou sostret pels alemanys, preparar dignament la commemoració del centenari de la seva mort, que s'escau l'any vinent, i gestionar el trasllat de les cendres de l'eminent astrònom al Panteó.

● Els dies 29 i 30 de març, i 5 i 6 d'abril, els catalans de Xile van celebrar festa major als terrenys de l'Estadi de Santiago, als quals s'havia bastit una vila catalana, amb una esglesiola, reproducció de l'ermita de Sant Medir; un hostal, una masia, una font —la font del Lleó—, diverses construccions catalanes i, al mig de la plaça, un envolat. El projecte de la vila catalana era de Santiago Meléndez i el van realitzar Vicent Peralta i Joseo Piera. S'hi van reunir i s'hi van divertir no solament els catalans de Santiago, sinó els de Valparaíso, Concepció, Valdivia i altres ciutats de Xile.

● Ha estat celebrada a Barcelona la Primera Setmana Mundial de Publicitat, amb un cicle de conferències i una exposició de cartells.

Fa cosa d'unes setmanes que va arribar a Mallorca el pare franciscà Mojica, que va ser famós cantant i actor de cinema, per visitar Petra, la vila on va néixer fra Juniper Serra, fundador de les missions de Califòrnia.

● En la seva assemblea del 14 de març, el Centre Català de Santiago de Xile va elegir nou Consell Directiu, que va quedar constituït pels senyors Joaquim Sabater, president; Ferran Cucurella, vice-president; Pelai Sala, secretari; Josep Bertran, vice-secretari; Joan Gratacòs, tresorer; Antoni Pi Campmany, bibliotecari, i Pere Mir, Laureà Gili, Joan Juanet, Lluís Franquesa, Eduard Trias i Ovidi Oltra, vocals.

● El trasllat de les despulles reials catalanes al Monestir de Poblet, comprèn les de Jaume I, Alfons I, Pere IV, Ferran I, Martí l'Humà, Joan I, i Joan II a més de les reines, prínceps i magnats de la Casa ducal dels Cardona.

● A les excavacions que estan fent a la plaça de Sant Iu, al barri antic de Barcelona, s'ha trobat una placa de marbre dedicada per la colònia romana a l'emperador Marc Aureli i datada a l'any 166.

● L'alcaldia de Tarragona ha disposat que siguin retirats dels terrats i galeries de la ciutat els galliners en què els tarragonins criaven milers de caps d'aviram.

● Joaquim Ma. de Nadal, cronista de la Ciutat de Barcelona, ha donat una conferència al Palau de la Música Catalana sobre *Història, llegenda, anecdotari i dogma de l'Hospital de la Santa Creu.*

● Josep Palau ha parlat a l'Institut Francès, de Barcelona, sobre *Les etapes històriques del cinema.*

"PONT BLAU"
LITERATURA. ART. INFOMACIÓ
Revista mensual
Any I, Nº 1
15 de Septiembre de 1952
Director:
V. RIERA LLORCA.
Secretari de Redació:
J. SOLER-VIDAL.
Direcció artística:
J. M. GIMÉNEZ BOTEY
Administració:
RAMON FABREGAT.
Avenida Pirineos, 89
México (12), D. F.
Apartado 7324
MEXICO 1

ESPECIALITAT EN L'ESTAMPACIO DE LLIBRES

IMPREMTA GRAFOS. CARRER DEL 57 NUM. 10 B

MEXICO, D. F.

Semestre $ 12.00 : Un número $ 2.00